

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΗ' (ΕΞΑΜΗΝΟ Β')

Ἀθήνα, 15 τοῦ Δεκεμβρίου 1921

ΑΡΙΘ. 751 (ΦΥΛ. 12)

ΝΕΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Η ΠΕΝΤΑΜΟΡΦΗ

᾽Ω ἄς εἶταν νὰ μὲ λίκνιζαν καὶ πάλι στήν ἀγκάλῃ
τὰ χεῖλῃ σου ἕνα δεῖλι χειμωνιάτικο.
Τ' ἄγια σου χέρια νὰ σκαλοῦν τὴ θρόακα στὸ μαγκάλι
κι' ὄξω νὰ κλαῖνε τὰ κλαριά: σὰ μοιρολόι Μανιάτικο.

Νὰ λέν' νὰ λέν τὰ χεῖλια σου καὶ νὰ περνοῦν οἱ θρύλοι
Παιδόπουλα, Ἀρχοντόπουλα, Βασίλισσες!
—Ποῦν' ἡ Πεντάμορφη, γιατί, μὲ τὸ χρυσὸ μαντήλι;
Στὸ μάγουλο μὲ φίλησες, καὶ μίλησες.

«Δέν τηγε βλέπουμε ποτὲ μὲ τὰ δικά μας μάτια»
τοῦ κόσμου εἶναι, παιδάκι μου, τοῦ ἀδῶρητου.
Ἄγγελος τὴ φυλάει κλειστή, ψηλὰ σ' ἄλλα παλάτια
σὰν ἀδερφοῦλα τάχα καὶ σὰν κόρη του!

Ἄπιαστο ἀηδόνι κάποτε γελᾶει καὶ πότε κλαίει
τὴ νύχτα στὰ περβόλια σὶ ἀγορορέματα.
Φωνὴ ποῦ σβεῖ καὶ σύννεφο στὰ αἰθέρια π' ἀργοπλέει
᾽Ονειρο! πὲς το ἀλήθεια: πὲς το ψέματα:

ΤΟ ΣΥΝΑΠΑΝΤΗΜΑ

Ἄγγελος πλέει ψηλάρμενος τοῦ αἰθέρα καταλότης
λάμνοντας μὲ χρυσὰ φτερά κι' ἀρμένιζε πρὸς τ' ἄστρα.
Νιόβγαλτη ἀντάμωσε ψυχὴ καὶ παίρνει τὸ φίλι της
Κι' ὁμοια σὰν Ἡλιος ἔλαμψε ἡ θωριά του ἀναγελάστρα.

Ἔλα! μὴ σκιάζεσαι, καλή! Κρατήσου ἀπ' τὸ φτερό μου.
Ἄκοῦς τοῦ Νάρδου ἀνάσασμα, μοσκοβολιὰ ἀπὸ φοῦλι;
Γιὰ σένα χλόη ἐβλάστησε κ' ἡ πατησιὰ τοῦ δρόμου
Σὲ θέλει τὸ ἄλσος τῆς Ἐδέμ γιὰ Παραδεισοπούλι!

ΣΤΟΝ ΕΛΑΙΩΝΑ

Ἐδῶ δὲ φτάνει ὁ ἀντίλαλος: κ' ἔχει ἡ σιωπὴ Βασίλειο·
Ἐδῶ φιλιοῦνται πνεύματα καὶ τῆς ἐλιάς τὰ φύλλα,
στὴ γῆ νταντέλες γράφουνε, ζωγράφο ἔχουν τὸν Ἡλιο
Καὶ σέ, πουλί, ποῦ λίγωσες γιὰ ξένη ἀνατριχίλα.

Τρεμούλα στὸν ἀμάραντο, λαχτάρα ἢ ἀνεμώνη·
«Πάρε ἀηδονάκι τὴ λαλιά κ' ἐρωτικά τραγοῦδα»
Τὰ δυὸ φτεράκια παίζοντας στὸ κάθε ἀνθὶ ξαμῶναι
Παντρέβοντας τὰ λούλουδα μὲ χρυσοπεταλούδα!

Ν. ΠΕΤΙΜΕΖΑΣ (Δούρας)

ΣΤΟ ΠΙΝΤΣΙΟ (*)

I

Μές στοῦ Πίντσιου, πονεμένη,
Τῆ γλωρή καλοκαιριά
Πῶς δροσόφεγγε στή λίμνη ἢ σιγαλιά !

Στοὺς βαθκοὺς μας, πονεμένη,
Στοχασμούς, τί γαλανός,
Τῆς αἰώνιας πόλης φάτιζε ὁ οὐρανός !

Διαβατάρηδες, τὰ ξένα
Πῶς μᾶς ἔνωσαν !—μὰ ἐσὺ
Πόσο ἀλλιώτικα ἀρμενίζεις τὴ ζωή !

ἸΚαί, ξεχνώντας — πονεμένη, —
Πῶς σοῦ μίλησα σκληρά
Γιὰ τοῦ δρόμου τοῦ δικοῦ μου τὴ χαρά!...

II

Οἱ χαρές μας, πονεμένη :
Μιά σιλαγματιά μικρή
Μές στή θάλασσα τοῦ πόνου τὴν πικρή.

Μιά θρυσούλα σὲ μιὰν ἄκρη
ἑνὸς δρόμου μακρινοῦ.
Ἔνα δρόσιμα μικρὸ καρδιάς καὶ νοῦ.

Χελιδόνι πού διαβαίνει
Βιαστικά ἀπ' τὸν οὐρανό,
Καὶ τῆς λίμνης χαρακώνει τὸ νερό...

Μές στοῦ Πίντσιου, πονεμένη,
Τῆ γλυκειὰ καλοκαιριά,
Πῶς μοῦ κοίμιζε τὸν πόνο ἢ σιγαλιά !

III

Μὰ εἶν' ὁ πόνος — πονεμένη —
Τῆς δικῆς σου συμφορᾶς :
Μιᾶς ἀκοίμιστης ὁ θρηῆνος τρικυμιάς.

Μὰ εἶν' ὁ δρόμος ὁ δικός σου
Ἔνα ἀνέθασμα πικρὸ
Δίχως δρόσιμα καρδιάς καὶ νοῦ μικρό.

Κ' εἶν' ἡ δρφάνια τῆς ζωῆς σου
Μαῦρο τῆς νυχτὸς πουλί
Ποῦ στήν ἐρημιὰ πηγαίνει καὶ λαλεῖ...

Μές σὸ Πίντσιο, πονεμένη,
Πῶς σοῦ μίλησα σκληρά,
Γιὰ τοῦ δρόμου τοῦ δικοῦ μου τὴ χαρά !

Κ. ΚΑΡΘΑΙΟΣ

Πάρκο (*) στή Ρώμη ἐπάνω σὲ ὁμόνυμο μικρὸ λόφο.

Ο ΑΘΑΝΑΤΟΣ Ο ΠΕΦΚΟΣ

Ἦώρα πού ἀνέβηκα στήν κορφὴ τοῦ βουνοῦ — Γε-
ράματα τῶνομά του ! — βλέπω τὸ πανόραμα μπροστά
μου νὰ ξετυλίγεται τῆς ζωῆς μου, καὶ πίσω μου δὲν
κοιτάζω, γιατί τὸ ξαίρω τί ἔχει πίσω, πού ἡ πλαγιὰ
ἐκείνη τοῦ βουνοῦ μοῦ κρύβει τὸν τάφο· στὰ ριζά
της.

Ἄρθιος στέκομαι καὶ καμαρώνω τὴ θάλασσα τὴ
Μεσογειανὴ καὶ ἄξαρνα μὰ νύχτα, μὲ τὴ φεγγαρο-
γιομοσιά, ξανοίγω ἐκεῖ κάτω κάτω ἀτσαλένιο ἓνα νη-
σί — καὶ εἶναι ἡ Σύρα μας ἡ παινεμένη πού γυαλί-
ζει, πού στράβει, πού φεγγοβολᾷ μὲ τὸ λεφκόχρυσο
φῶς τοῦρανοῦ.

Καὶ εἶμαι ὁ ἴδιος στή Σύρα, μόνος, ὀλομόναχος καὶ
περπατῶ στὶς στράτες ἀπάνω τὶς ξηρὲς κ' ἐπειτα κα-
τεβαίνω στήν ἀκρογιαλιά καὶ κάθομαι στοὺς βράχους
δίπλα τοὺς λαμποκοπημένους, πού σὰ βελονιές δόθη
κεῖθε τοὺς κεντοῦνε οἱ ἀσπρόσπιθες ἀχτίδες τῆς Ἑ-
κάτης.

Κάθομαι στῆς Σύρας τὴν ἀκρογιαλιά καὶ ὄνειρο-
πλέω καὶ συλλογιόυμαι καὶ γυρῶ τὴν Κόρη τοῦ
μεγάλου τῆς Γαλλίας τοῦ Ποιητῆ, πού μὲ προσμένει
στὴν Ἀθήνα. Ἡ χρονιά, χίλια ὀχτακόσια ἐνενηντα
τρία. Στὰ ὀγδόνα δυὸ ἀγαπηθήκαμε καὶ παρθήκαμε.
Ζήσαμε μιὰ μὲ τὴν ποίηση, μιὰ μὲ τὴν ἐπιστήμη.
Πιὸ πολλὴ ἐκλήξα στὴν ποίηση ἐγώ, πιὸ πολλὴ στὴν ἐ-
πιστήμη ἐκείνη. Ὁ πατέρας της ἔλλινε καὶ στὴ μιὰ
καὶ στὴν ἄλλη.

Ἐμεῖς εἶχαμε χτίσει, ἀνάμεσα, τὴν ταπεινὴ μας
τὴ φωλιά — τόσο ταπεινὴ, ἀλήθεια, τόσο χαρμὴν σὲ
κάτι κατασβράχια παραθαλασσίονο, πού μάτι ἀνθρώ-
που δὲν μποροῦσε νὰ τὴν ξεδιακρίνει, μάλιστα μὲ τὸ
θάμνομα ὀλόγιρά μας καὶ ἀπὸ τὰ κεφάλια μας ἀπάνω.
τοῦ γιγαντινοῦ Ἀστέρρα πού διαμαντοβολοῦσε πέρα
πέρα, σὰν τῆς Σύρας τὴ φεγγαριά.

Γύρισα στὴν Ἀθήνα καὶ στὴν Ἀθήνα γνωριστή-
καμε ἀμέσως μὲ τὴν Κόρη ἑνὸς μεγάλου τῆς Ρωμο-
σύνης Ποιητῆ. Καὶ καθήσαμε στὸν ἅγιο τὸν ἴσιο
τοῦ Πέφκου καὶ μαζί δημιουργήσαμε τὴν Ἰδέα.

Χρυσὴ ἄδολη ἀγάπη ἔδωσε τίς καρδιές μας καὶ
χωρὶς νᾶνοιξομε τὸ στόμα, τὸ καταλόβαμε μὲ βρα-
δεῖα ὅπου φεγγάρι μαγεφτικὸ περιέχινε τὴν Κηφισιά
μὲ τὰ κύματά του τὰ μαλματένια, τὰ λεφκά.

Καὶ νιάσαμε τῶρα, δὲν ξαίρω πῶς, τὸ φεγγάρι τῆς
Κηφισιάς σὰ νὰ εἶτανε φεγγάρι δικό μας. Δὲν ἔλαμ-
πε λὲς ἐκεῖνο, μὲ κείνο, μὲ τὴν Κηφισιά, μὲ τὴν
κορφὴ τοῦ Πέφκου, μὲ τὴν ἀγάπη μας, μὲ μᾶς, ἔ-
λαμπε τὸ φῶς μιᾶς Ἰδέας Ἑλλαδοσώστρας.

Οἱ γυναῖκες γλυκὰ κυβερνοῦνε τὴ ζωὴ μας. Οἱ γυ-
ναῖκες ἀρκετὰ κυβερνήσανε τὴ δική μου. Κι ἄρρησ

στις γυναῖκες — στις καλύτερες, στις πὸ ἀγνές, στις πὸ θείες, — τὴν κυβέρνησιν τῆς ζωῆς μου.

Ἔττανε στὰ χίλια ὀχτακόσια ἐνενήντα τρία πὸν ἐδωθήκαμε πρώτη φορά. Στὰ ἐνενήντα πέντε κάμαμε τὴν ἀθάνατη φωλιά μας ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸν Πέφκο. Στὰ ἐνενήντα ἐφτά, δὲν πέθανε, ξεψύχησε μονάχα ἡ Μυρριάννα — κι ἀκόμη σωστά δὲν τὸ λέω, περὸ ἐξήθηκε ἡ ζωὴ της σὲ ὅλη πέρα τὴν Ἑλλάδα.

Πόσα δάκρια ἔχυσα, πόσο δούλεψα γιὰ τὴν Ἰδέα, ἴστερις ἀπὸ τὸ δυστύχημα τὸ τρομερό. Μ' ἔδερνε πόνος παντοτινός καὶ συνάμα μοῦ ἔδινε ὁ πόνος θάρρος παντοτινά. Χρέος μου νὰ δράσω, χρέος μου κάτι νὰ κάμω, μήπως καὶ πάη τοῦ κάκου ἡ θυσία τῆς Κόρης ἀπὸ ἐκεῖ τὸν Πέφκο γιὰ τὴν ἀγάπη τῆς Ἰδέας.

Σκυμμένος ἀπάνω στὰ χαρτιά μου, στὸ ἐργαστήρι μου τοῦ Παρισιοῦ, στὸ σπουδαστήρι μου ταπομονωμένο, πάντα μοῦ ὠδηγοῦσε τὸ χέρι ἕνα φῶς πὸν ἐρχότανε ἀπὸ τὸν Πέφκο πέρα, τὸν Πέφκο τὸ φεγγαρολουσμένο τῆς Κηφισιάς, γιατί σὰς ἔδλεγα πὸς στήν Κηφισιά πρωτοειδωθήκαμε στὰ χίλια ὀχτακόσια ἐνενήντα τρία.

Στὰ χίλια ὀχτακόσια ἐνενήντα τρία — τρία ὠστόσο

ἔγραφε ἡ χρονιά! — γνωριστήκαμε ἡ Μυρριάννα καὶ γὰ.

Στὰ χίλια ὀχτακόσια ἐνενήντα δύο, γεννίσουσε, Ψυχὴ μου Ἐσὺ, πὸν δὲν εἶσουσε Κόρη κανενὸς μεγάλου μήτε τῆς Γαλλίας μήτε τῆς Ρωμισσούνης Ποιητῆ, παρὰ πὸν εἶσουσε ἡ Ποίηση μονάχη, γεννίσουσε, Εἰρήνη μου, στὸ Παρίσι. στὰ χίλια ὀχτακόσια ἐνενήντα δύο, σὰ νὰ τόνιωδες ἀπὸ τότε πὸς Εἰρήνη φώναζε ἡ ζωὴ μου, πὸς ἡ ψυχὴ μου Εἰρήνη λαχταροῦσε.

Κι ἅμα ἡ ὠρα σήμανε, Εἰρήνη, φάνηκες κι ἀγαπηθήκαμε καὶ περθήκαμε. Καὶ δουλέβαμε, τὴ μουσικὴ σου Ἐσὺ, Ἐγὼ τὴν ποιήσῃ μου. Καὶ μαρτυροῦσαμε ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου τοῦ τί κάναμε ὁ καθένας. Καὶ πεπατοῦσαμε μιλώντας. Καὶ μιὰ βραδεῖά, Εἰρήνη, πεπατώντας, μῆκαμε σ' ἕνα μεγαλόκηρο τοῦ Παρισιοῦ καὶ καθήσαμε ν' ἀναπαφτοῦμε.

Φεγγάρι μαγεφτικὸ περέχυνε τὴν ἀπέραντη Πολιτεία μὲ τὰ κύματά του τὰ μαλαματένια, τὰ λεφκά. Καὶ τί βλέπουμε, σηκώνοντας τὰ μάτια; Ἐδῶ, Εἰρήνη, πὸν πέφκου εἶχει λιγιστούς, εἶχει μόλις, οἱ δύο μας ἡμεῖς εἶχαμε ἀθάνατα καθήσει ἀπὸ κάτω ἀπὸ ἕναν Πέφκο.

ΨΥΧΑΡΗΣ

Η ΨΥΧΗ ΤΗΣ ΜΗΤΕΡΑΣ

Τὴν περασμένη Κυριακὴ πῆγα μὲ κάποιον φίλο μου καθηγητὴ στὸ Ζάππειο. Ἔχε λιακάδα καὶ καθήσαμε σ' ἕνα τραπέζι νὰ λιγιστοῦμε. Δὲν εἶχαμε ἀκόμα παραγγεῖλει τίποτα, ὅταν στὸ ἀντικρυνὸ τραπέζι ἤρθανε καὶ καθήσανε διὸ νέοι συνομήλικοι ὡς εἴκοσι πέντε χρονῶν. Ὁ ἕνας ἀπ' αὐτούς μόλις εἶδε τὸ φίλο μου, ἀνοιξε ζωηρὰ τὰ μάτια του καὶ κάτι ψιθύρισε στὸ σύντροφό του, κοιτάζοντας πρὸς τὸ μέρος μας. Ἐπειτα σηκώθηκε, ζύγωσε στὸ τραπέζι μας, ἔβγαλε τὸ καπέλλο του καὶ ρώτησε τὸ σύντροφό μου.

— Μὲ συχωρεῖτε, μήπως εἴσαστε ὁ καθηγητὴς κύριος Ἰωάννου;

— Ἄν δὲν ἔχω λάθος, ναί, ἀπάντησε χαμογελώντας ὁ φίλος μου.

— Δὲ μὲ γνωρίζετε, κύριε;

— Ὅχι, παιδί μου, βοήθησέ μου τὴ μνήμη.

— Εἶμαι ὁ Θανάσης τοῦ Ζήση ἀπὸ τὸν Ἅγιο Λαυρέντι. Εἶμουνα μαθητὴς σας ἐδῶ καὶ δέκα χρόνια, ὅταν εἴσαστε σχολάρχης ἐκεῖ.

— Ἄ, ἐσὺ, Θανάση; Δὲν ξαίρεις πόσο χαίρουμαι πὸν σὲ βλέπω. Μεγάλωσες τώρα κ' ἔγινες ἕνα καλὸ καλλιγραφεύ. Δύσκολο θάτανε νὰ σὲ γνωρίσω ἂν ἐσὺ δὲ

μοῦ μιλοῦσες.

— Μὰ ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ λησμονήσω, κύριε...

Ὁ φίλος μου τὸν ρώτησε κάτω ἀπότομα, σὰ νὰ μὴν ἤθελε νὰ τὸν ἀφήσει νὰ ξεκολοιθῆσει τὸ λόγο του.

— Πὸς ἐδῶ; Τί κάνεις τώρα;

— Εἶμαι πρῶτος υπάλληλος σ' ἕνα μεγάλο ἐμπορικὸ τοῦ Βόλου. Ὁ κύριος τοῦ μαγαζιοῦ μ' ἔστειλε δῶ γιὰ κάποια ἐμπιστευτικὴ δουλειά. Ἐχω τέσσερες ἡμέρες καὶ φεύγω αὔριο τὸ βράδι μὲ τὸ βαπόρι. Ἔττανε τυχερὸ — εὐτυχία μου ἤθελα νὰ πῶ — νὰ σὰς ἀνταμώσω. Σὰς παρακαλῶ νὰ μοῦ πῆτε πὸν μπορῶ νὰ σὰς ἰδῶ ἂν πόψε ἡ αὔριο.

Ὁ φίλος μου τοῦ εἶπε πὸν μένει. Ὁ νέος τότε ἔσφιξε τὸ χέρι τοῦ καθηγητῆ καὶ πῆγε νὰ θρεῖ τὸ σύντροφό του. Ὅσο ἔμεινε στὸ τραπέζι, κοίταζε τὸ φίλο μου ἀδιάκοπα. Τὰ μάτια του εἶτανε ὄγρὰ καὶ φανερώνανε σεβασμὸ καὶ λατρεία.

— Ἄν ἔχεις δερεξὴ, μοῦ εἶπε ὁ καθηγητὴς, πᾶμε στὸν κῆπο, νὰ σοῦ διηγηθῶ τὴν ἱστορία αὐτοῦ τοῦ νέου.

Σηκωθήκαμε. Ὁ νέος χαρέτισε μ' εὐγένεια. Ἐ-

μείς προχωρήσαμε στον κήπο. Πήγαν ακόμα πλησιάζουμε, ο φίλος μου άρχισε να λέει.

— Αυτό το παιδί εΐτανε ο πιο άτακτος μαθητής του σχολείου. Πήγαινε στην πρώτη τάξη, μα ποτέ του δε νοιαζότανε να διαβάσει ή να γράψει. Μόνο άταξίες και μαλλώματα και καθώς εΐτανε χεροδύναμος, κάπιονε τσάκιζε στο ξύλο κάθε μέρα. Ούτε μια στιγμή δε μου λείψανε τα παραπάνω γι' αυτόνε κι από τάλλα παιδιά κι από τους κατοίκους του χωριού. Ο δάσκαλος τής πρώτης είχε βαρεθεί να του δίνει ξυλιές στα πόδια.

Κάποτε — άπομεσήμερο εΐτανε — ειχα μάθημα στην πρώτη τάξη. Τους έκανα ιστορία, και την ήμερα εκείνη — θυμάμαι καλά — τους ιστορούσα τή μάχη του Μαραθώνα. Τα παιδιά εΐτανε προσηλωμένα στο μάθημα. Κάπια στιγμή άκουσα βαριά πατήματα έξω στο διάδρομο και σε λίγο άνοιξεν ή πόρτα και μπήκεν ένας γέρος έβδομητάρης. Τόν ήξαιρα, καθώς δλους του χωριού. Τον έλεγαν Νικόλα. Μόλις μπήκε, στάθηκε μια στιγμή, έρρηξε μια ματιά στα παιδιά, κ' έπειτα, απλώνοντας τή χέρι του, ειπε με αωνή δυνατή.

— Έκείνος εκεί ο Θανάσης του Ζήση, μου έπαρε χτες βράδι ένα δέντρο, μια μηλιά, κύριε σχολάρχη. Είναι κακό μεγάλο κακό αυτό που μου έκανε. Έγώ τα δέντρα μου τα μεγάλωσα με ιδρωτα και τώρα μου πονεί ή ψιγή μου να μου τα κακαμεταχειρίζονται. Να τόν τιμωρήσεις σκληρά, κύριε σχολάρχη. Είναι κακόπαιδο εκείνος εκεί ο Θανάσης.

Κατέβηκα και ζύγωσα να ήμερώσω τή γέρο γιατί ειχε άνάψει.

— Ένοια σου, γέρο-Νικόλα, θα τόν τιμωρήσω, έννοια σου.

— Ναί, γι' αυτό ήρθα εδώ. Μπορούσα να πάω και στον πατέρα του και να γυρέψω άποζημίωση. Μα δε θέλω. Έγώ δε νοιάζομαι για τή λεφτά, μα πονώ για τή δέντρα μου. Είναι τή παιδιά μου. Τάνάθρεψα και ζω μαζί τους. Όποιος τή πειράζει, είναι σα να μου δίνει μια μαχαιριά.

— Έχεις δικιο, γέρο-Νικόλα, θα κάνω εκείνο που πρέπει.

— Να με συμπαθής, κύριε σχολάρχη, που άνησούχισα και σένα και τάλλα παιδιά.

Έφυγε πατώντας βαριά στο πάτωμα του σχολείου. Άφου τονέ συνόδεψα ως τήν οξάπορτα, ξαναγύρισα σοβαρός και λυπημένος στην τάξη. Για μάθημα, ούτε λόγος. Άνέβηκα στην έδρα, και, χωρίς να κοιτάξω τόν ένοχο, ειπα στους άλλους.

— Παιδιά, ο Θανάσης έκανε κάτι παραπάνω από μια κακή πράξη. Άφαιρεσε τή ζωή από μάν έταρξη. Γιατι και τή δέντρα ζούνε. Άσιούσατε, τί μās ειπε τώρα δά ο Γέρο-Νικόλας. Τή δέντρα μου τάνά-

θρεψα με ιδρωτα και κόπο και τή λογιμάζω για τή παιδιά μου. Έχει δικιο λέει μια μεγάλη άλήθεια. Τα φυτά και τή λαλούδια και τή δέντρα γεννιούντι και μεγαλώνουνε και ζούνε, όπως οι άνθρωποι.

— Έχουνε ψυχή; με ρώτησε ένα μικρό παιδί με κίτι ζωηρά έξυπνα μάτια.

— Έχουνε, ειπα εγώ, άφου γεννιούντι και ζούνε και πεθαίνουν, έχουνε.

— Τότε θα πονάνε, όταν τή κόβει κανείς ή τή πειράζει, ειπε κάπιος άλλος.

— Και θέβαια πονάνε, ειπα, και είναι κρίμα να τή κάνουμε να πονάνε, γιατί δε μπορούνε ν' αντισταθούνε. Γι' αυτό είναι πολύ πιο σκληρό να πειράζουμε ένα δέντρο, παρά ένα ζω ή έναν άνθρωπο.

— Έγώ, κύριε, έκοψα μια μέρα ένα ζωηρό άγκάθι κ' έτρεξεν από τόν κλώνο του ένα πρώιμο κόκκινο, μου ειπε ένα άλλο μικρό παιδί. Τή αιμα του εΐτανε, κύριε;

— Ναί, τή αιμα του. Μα και τάλλα φυτά, όταν τή κόψεις, κάτι θα τρέξει από τόν κλώνο τους. Αιμα είναι κι αυτό, όποιο χρώμα κι αν έχει. Και πονάνε τήν ώρα που τή κόβεις. Παιδιά, μην πειράζετε τή δέντρα, μην κόβετε τή λουλούδια. Άφήστε να ζήσουνε τή ζωή τους, σύντομη ή μακρυνή, αφήστε τή δέντρα να φτάσουνε στα γερατιά τους.

— Γερνούνε τή δέντρα; με ρωτήσανε πολλά παιδιά.

— Και γερνούνε και πεθαίνουνε σαν ξηθεί ή ώρα τους. Άρρωσταίνουνε κίολας, όπως οι άνθρωποι.

— Άρρωσταίνουνε;

— Ναί. Δέν είδατε τήν άκακία που είναι στην άκη τής καινούργιας πλατείας; Ένω οι άλλες, οι άδερφές της, να πούμε, έχουνε τή φύλλα τους όλοπράσινα και κάτασπρα τή λουλούδια, αυτής τή φύλλα και τή λουλούδια άρχισαν να κίτρινίζουνε. Κάπια άρρωστεια έχει, στή ρίζα της ίσως κάπιο σκουλήκι, και πεθαίνει άργά, σήνει μια ζωή. Παιδιά, πρέπει ν' άγοπάτε τή δέντρα. Ζούνε κι αυτά και μās συντροφεύουνε και μās χαρίζουνε τ' αγαθία τους, είτε άγρια είναι είτε ήμερα. Μα ο Θανάσης, βλέπετε, πάντα κακό θέλει να κάνει. Κάθε φορά έχω παραπάνω γι' αυτόν. Προχτές χάλασε τή μάντρα τής Κυρά-Περσεφόνης, μās φτωχής γυναίκας. Τis προάλλες μπήκε σ' ένα περιθόλι και πάτησε τή φυτά. Χτες έκανε μια τόσο κακή πράξη, ένα, πως να τή πώ, θρυμά λέξη, μα έτσι είναι, έκανε ένα κακούργημα. Σκότωσε ένα δέντρο, άφαιρεσε μια ζωή. Έγώ δέν τονέ θέλω πιά στο Σχολείο. Θανάση, να πεις του πατέρα σου πως έχω να του μιλήσω. Έσο δε θέλεις να είσαι παιδί μου, σαν τάλλα παιδιά.

Σε δεκαώγω, φίλε μου, πως ειχα συγκινηθεί και γώ.

Τή βράδι, στο μικρό καφενείο, ήρθε ο Ζήσης. Η

χε μάθει καταλεπτώς τὰ καμώματα τοῦ γιοῦ του καὶ δισταξε νὰ μὲ ζυγώσει. Μὰ τὸνέ κάλεσα μὲ γλυκὸ τρόπο καὶ κάθησε σιμά μου. Ἄρχισε νὰ μιλεῖ μὲ κά-
πο πόνο καὶ στὰ μάτια του κάτι τρεμοσάλευε.

— Ἔτσι, νὰ χαρῆς ὅ,τι ποθεῖς, κράτησέ τονε, κύ-
ριε σχολάσχη, γιατί δὲν ξαίρω τί νὰ τονέ κάνω.

— Δὲν μπορεῖ νὰ δουλέψει στὰ χτήματα ; Γράμμα-
τα δὲ θέλει. Μόνο γιὰ ἀτιξίες καὶ μαλλώματα ἔρχε-
ται στὸ σχολεῖο.

— Τὸ ξαίρω, μὰ τί νὰ τὸν κάνω ; Χερσὸ δύναμος
εἶναι, ἂν καὶ δὲν ἔβλεπε ἀκόμα τὰ δεκατρία, μὰ δὲν
τονέ θέλω στὰ χτήματα. Θὰ μαλώνει κάθε μέρα μὲ
τοὺς ἄλλους. Φτάνει ἡ ἀντίρα ποὺ κάνει στὸ σπίτι.

— [Καὶ κεῖ ἀνήσυχος εἶναι ;

— Ἄλλο πράγμα. Δὲν εἶναι βραδιά ποὺ νὰ μὴν
τοὺς βρῶ ἀνο-κάτω. Ὁ μωρότερος εἶναι, μὰ δὲ χω-
ρατερεῖ. Τὰ βάζει μ' ὄλους καὶ δέρνει καὶ τὸν δέρ-
νουνε. Μὰ δὲν ἠσυχάζει. Καὶ τὸ χειρότερο, χτυπάει
καὶ τὰ κορίτσια.

— Κ' ἡ μάνα του ;

— Στέναζε βαθιά κ' εἶπε ἀργά :

— Ἔχασα τὴ νοικοκυρά μου ἔδω καὶ δυὸ χρόνια.

Ἀπὸ τότε ὁ Θανάσιος δὲν κρατιέται. Εἶναι ἀλήθεια
πὼς τὸν εἶχε παρακαδέψει ἡ μακαρίτισσα γιατί εἴτα-
νε τὸ ἴστερό της, καὶ ἀπὸ τὰ χάρδια γίνηκε σέρτης
πολύ. Μὰ ὅσο ζοῦσε ἡ μακαρίτισσα, τὰ βόλεθε. Ἄμα
τὴν ἔχασα, ἔφυγε κ' ἡ ἠσυχία ἀπὸ τὸ σπίτι μου. Ὁ
Θανάσιος δὲ βαστιέται. Χτυτάζω νὰ τονέ ρήξω σὲ κα-
μιὰ δουλιὰ στὸ Βέλο. Μὰ ὅσο νὰ βρῶ. Ἔτσι νὰ ζεῖς,
κράτησέ τονε, νὰ μεγαλώσει καὶ μιὰ σταλιά.

— Καλά, κύριε Ζύση, θὰ τονέ κρατήσω, ἴσως καὶ ἀλ-
λάξει. Θὰ τοῦ μιλήσω ἀκόμα μιὰ φορά μὲ τὸ καλό.

— Σ' εὐχαριστῶ, κύριε σχολάσχη. Ἐμένα θὰ κά-
νεις καλό.

Ἐφυγε λυπημένος. Κεῖνη τὴ βραδιά ἔχασα τὸν ἴ-
πνο μου καὶ μὲ βασάνιζε κάποιος λογισμὸς.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωτὸ δὲ φάνηκε ὁ Θανάσιος στὸ
σχολεῖο καὶ νόμισα πὼς ὁ Ζήσης θ' ἀλλάξε γνώμη. Με-
τὰ τὸ μεσημέρι ὁμοῦ τὸν εἶδα νὰ περνοῦ μὲ πρὸς ἀπὸ
τὸ γραφεῖο μὲ σκυμμένο τὸ κεφάλι, καθὼς πάντοτε,
στριφογυρίζοντας δῶ καὶ κεῖ τὰ μάτια του. Τονέ φρό-
ναξα νὰ ρθεῖ στὸ γραφεῖο καὶ τονέ ρώτησα.

— Γιατί δὲν ἦρθες τὸ πρωτὸ ;

Δὲ μίλησε. Κρατοῦσε χμηλωμένο τὸ κεφάλι καὶ
στριφογύριζε ἀλαφρὰ τὸ κορμί του.

Τὸν ἔπιασα τότε ἀπὸ τὸ πηγούνη καὶ τοῦ σήκωσα
τὸ κεφάλι, ὥστε νὰ μὲ κοιτάζει κατὰμματα.

— Τ' εἶναι αὐτὸ τὸ γδάρομο στὸ πρόσωπό σοι ;
Τὸ μάτι σου φαίνεται σὺ μαυρισμένο. Τί σοῦ οἰνέ-
θηκε ;

— Μάλλωσα μὲ τὸν ἀδερφό μου καὶ μ' ἔδειρε, εἶπε
χωρὶς νὰ σηκώσει τὰ μάτια.

— Ἐκεῖνος ἔφταιγε ἡ ἐσὺ ;

Δὲν ἀπάντησε. Σήκωσε μόνο τοὺς ὤμους του. Τὰ
μάτια χμηλωμένα πάντοτε.

— Τί κακὸ παιδί ποὺ εἶσαι, Θανάσι, τοῦ εἶπα. Δὲ
μὰ πιά γιὰ τὰ καμώματά σου στὸ σχολεῖο καὶ ἔξω.
Εἶσαι καὶ στὸ σπίτι κακός. Μαλλώνει μὲ τ' ἀδέρφια
σου, ζακομεταχειρίζεσαι τὶς ἀδερφές σου ποὺ κοπιά-
ζουνε γιὰ νὰ σὲ ντίσουνε, νὰ σοῦ ἐτοιμάσουνε τὸ
φαγητό, κάθε τί ποὺ σοῦ χρειάζεται. Πικραίνεις κα-
θημερινῶς τὸν πατέρα σου, ποὺ ἔχει ἓνα καμὸ μεγά-
λο στὴν καρδιά του. Πικραίνεις ἀκόμα καὶ τὴ μητέ-
ρα σου. . .

— Δὲν ἔχω μητέρα, πέθανε, εἶπε ἀπτότομα ὁ Θα-
νάσιος.

— Τὸ ξαίρω. Πικραίνεις τὴν ψυχὴ της. Ἐσὺ θαρ-
ρεῖς πὼς ἡ μητέρα σου δὲ σὲ βλέπει, πὼς εἶναι μα-
κριά, πολὺ μακριά, πὼς εἶναι βαθειὰ στὸ χῶμα. Ὁχι,
Θανάσι, ἡ μητέρα σου, ἡ ψυχὴ της, ἔρχεται σιχνὰ
στὸ σπίτι, καὶ, χωρὶς ἐσεῖς νὰ τὴ βλέπετε, ἐκεῖνη
ὡς βλέπει καὶ μένει ὡρὸς μαζί σας καὶ τριγυρίζει ε-
δῶ καὶ κεῖ στὸ σπίτι, ποὺ τόσο τὸ ἀγαπᾷ. Καὶ τὴ
νύχτα ἀκόμα, ὅταν ἐσὺ κοιμάσαι, ἐκεῖνη ἀγρυπνη ἔρ-
χεται σιμά σου καὶ σὲ φιλεῖ καὶ σὲ χαϊδεύει μ' ἓνα
φιλή καὶ μ' ἓνα χᾶδι ἀλαφρό, ποὺ δὲν τὸ νιώθει. Καὶ
χαίρεται, ὅταν εἴσαστε φρόνημοι καὶ ἀγαπημένοι καὶ
στέκει χαρούμενη κοντὰ στὸν ἄντρα της καὶ στὰ
παιδιά της. Μὰ ὅταν ὡς βλέπει νὰ μαλλώνετε καὶ νὰ
χτυπιόσαστε, ὅταν ζακομεταχειρίζεσαστε τὶς ἀδερφές
σας καὶ πικραίνετε τὸν πατέρα σας, τότε ἡ ψυχὴ της
κλαίει καὶ φεύγει ἀπὸ τὸ σπίτι μὲ βογγητὸ καὶ θρη-
νο. Δὲν τὸν ἀκοῦτε σεῖς, γιατί δὲν εἶναι θέλημα Θεοῦ.
Μὰ τὰ πουλάκια, ποὺ τοὺς ἔδωκε ὁ Θεὸς αὐτὸ τὸ χά-
ρισμα, ἀκοῦνε τὸ θρηνο τῆς ψυχῆς καὶ φεύγουνε τρο-
μαγμένα, χτυπώντας τὰ φτερούγια τους. Θανάσι, για-
τί νὰ πικραίνεις τὴν ψυχὴ τῆς μητέρας σου ; Γιατί
θέλεις νὰν τὴ διώχνεις ἀπ' τὸ σπίτι της ; . . .

Ἐνῶ μιλοῦσα, κοιτάζα τὸ Θανάσι. Στὴν ἀρχὴ σι-
χωσε τὸ μᾶτι καὶ μὲ κοιτάζε σαστισμένος, ἔπειτα κά-
πο τρόπον κίνημα ζογορφίστηκε στὸ πρόσωπό του.
Σιγὰ-σιγὰ τὰ μάτια του βοουζώσανε καὶ ἄρχισα νὰ
κλαίω, πρώτη φορά μπροστά μου. Γιατί ὡς τότε, ὅσο
καὶ ἂν τὸν τιμωροῦσα, τὰ μάτια του μένανε ἀδάκρυτα
μὲ μιὰν ἄγρια, τραχεῖα ἔκφραση. Τώρα ὁμοῦ εἶχα-
νε πλημμυρήσει ἀπὸ δάκρυα ποὺ τρέχανε ἀσφύτητα
στὰ μάγουλά του. Κατάλαβα πὼς δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν
κρατήσω πιά καὶ τοῦ εἶπα.

— Πήγαινε στὴν τάξη σου.

Σκέπασε τὸ πρόσωπό του μὲ τὰ χέρια καὶ πήγαινε
ἀργά. Σὺν ἔφτασε στὴν τάξη, κάθησε στὴ θέση του,
σταύρωσε τὰ χέρια στὸ θρανίο ἀπάνω κ' ἔκρυψε τὸ
πρόσωπό του. Ὅπως μοῦ εἶπε κατόπιν ὁ δάσκαλος
τῆς πρώτης, ὅλη τὴν ὥρα ἔκλαιγε. Στὸ διάλειμμα τὸν
περικυκλώσανε ἄλλα παιδιά καὶ τονέ ρωτοῦσανε.

— Θανάση, τί έχεις; τί σοῦ εἶπε; θά σέ διώξει;
Μά κείνος δέ μιλοῦσε. Ἐκλαυε σιγαλά κ' ἔτσι ὡς
ποῦ τέλειωσε τὸ μάθημα κ' ἔφυγε γιὰ τὸ σπίτι.

Περάσανε πολλές ἡμέρες. Κάτιο θράδι μὲ σταμά-
τισε ὁ κύρ-Ζήσης στὴν ἀγορά.

—Τί τοῦ εἶπες; μὲ ρώτησε. Θάμα [Κυρίου. Ἄλλα-
ξε μονομιᾶς. Ὀλοτέλα διαφορετικός. Μὲ τ' ἀδέρφια
του μέλι-γάλα. Κι ἂν τὸν πειράξουνε καμιὰ φορὰ, ἐ-
κείνος φεύγει. Στίς ἀδερφές του ὑπάκουος, τίς βοη-
θαίει κιάλας. Τὴ νύχτα μόνο ξυπνάει συχνὰ καὶ κοι-
τάζει τριγύρω σὰν κάτι νὰ γυρεύει. Κάποτε, τὴν ἡμέ-
ρα, βλέπει τὰ πουλιά μὲ κάποια ἀνησυχία. Ὅταν φεύ-
γουνε σκιζομένε, ποιὸς ξαίρει πῶς, τρομάζει. Μά ἔ-
γινε ἄλλος, κύριε σχολάρχη, ἔτσι νάχω καλὸ. Καὶ
κοντὰ σ' αὐτὸν ἠσυχάσανε κ' οἱ ἄλλοι. Εὐλογία Θεοῦ.
Τί τοῦ εἶπες;

—Τίποτα, κύρ-Ζήση, τίποτα. Τὰ συνηθισμένα λό-
για ποῦ λέμε μῆϊς οἱ δασκάλοι.

—Κι ἄλλαξε ἔτσι; Καὶ ποῦ νὰ σοῦ λέω. Γιὰ νὰ τὸν
κολοπιᾶσω, τοῦ εἶπα νὰ τοῦ ἀγοράσω ἓνα κοκκαλένιο
σουγιά, ποῦ εἶχε δεῖ μιὰ μέρα στὸ Βόλο καὶ τοῦ ἄ-
ρεσε. Πόσο θὰ τὸν ἀγοράσεις; μὲ ρώτησε. Μά καμὴ
δραχμὴ, τοῦ εἶπα. Ἔ, τότε, μοῦ λέει, δόσε μου τὴ
δραχμὴ, καὶ δὲ θέλω τὸ σουγιά. Τί νὰ τὴν κάνεις;
τονὲ ρώτησα. Μοῦ χρειάζεται, εἶπε. Καλά, τοῦ λέω ἐ-
γὼ, θὰ σοῦ δώσω τὴ δραχμὴ καὶ θὰ σοῦ πάρω καὶ τὸ
σουγιά. Ὅχι, δὲ θέλω τὸ σουγιά, μοῦ εἶπε, φτάνει ἡ
δραχμὴ. Μά ἐγὼ θὰν τοῦ πάρω καὶ τὸ σουγιά, ἂν
βαστάξει ἔτσι.

—Μὴ φοβάσαι, θὰ βαστάξει. Πῆρε πιά τὸν καλὸ
δρόμο, τοῦ εἶπα, καὶ χωρίσαμε.

Τὴν Πέμπτη μετὰ τὸ μεσημέρι, ποῦ δὲν εἶχα μάθη-
μα, πήγαινα περίπατο ἀπὸ τὸν κάτω δρόμο, ποῦ πάει
στὸν ἐλαιῶνα. Στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου, στὴν εἴσοδο
τοῦ χωριοῦ, ἀντίκρισα τὸ Θανάση ἀπάνω σὲ μιὰ
μάντρα.

—Πάλι τὰ ἴδια, συλλογίστηκα.

Μά πρὶν φτάσω ἐκεῖ, νὰ κ' ἔρχεται σιγὰ μου ἡ κυ-
ρὰ Περσεφόνη, ποῦ τῆς εἶχε χαλάσει τὴ μάντρα ὁ
Θανάσης.

—Θεοῦ φῶτιση, κύριε σχολάρχη, μοῦ εἶπε. Ἦρθε
ὁ Θανάσης σήμερα τὸ μεσημέρι καὶ, μόλις μὲ εἶδε
στὸ παράθυρο, μοῦ φωνάζει: Κυρὰ Περσεφόνη, μ'
ἀφήνεις νὰ σοῦ φτιάξω τὴ μάντρα; Ἐγὼ νόμισα
πὼς κοροιδεύει καὶ τοῦ μίλησα θυμωμένη: Ἐσὺ, δαι-
μονα, πάλι; Μά κείνος μοῦ λέει σιγὰ καὶ ταπεινά:
Κυρὰ, νὰ μὲ συχωρέσεις ποῦ σὲ πίκρανα. Τώρα θέλω
νὰ διορθώσω τὸ κακὸ ποῦ σοῦκανα. Μπορεῖς, θρε παι-
δί; τοῦ λέω. Μπορῶ, κυρὰ Περσεφόνη, εἰμαι χερο-
δύναμος. νὰ μὲ βοηθήσεις λιγάκι καὶ θὰ δεῖς. Σαί-
ρω κιάλας. Εἶδα τὸ μάστορ-Στάθη πῶς δουλεύει, καὶ

ξαίρω. Ἐπειτα κ' οἱ πέτρες δὲν εἶναι μεγάλες. Δέ-
χτηκα καὶ, γιὰ δὲς, κοντεύει νὰ τελειώσει.

Ἔτσι μιλάντας, φτάσαμε δίπλα στὴ μάντρα. Ὁ
Θανάσης, κόκκινος ἀπὸ τὸν κόπο, στάθηκε ὀλόρθος
κ' ἔκανε τὸ σχῆμα τοῦ χαιρετισμοῦ

—Μπράβο, Θανάση, τοῦ εἶπα, εἶσαι καλὸ παιδί.
Κάποιος τώρα σὲ βλέπει καὶ χαιρέται. Καὶ τὰ πουλιάκι
τοῦ χτυποῦνε τὰ φτερά τους, εἶναι ἀπὸ τὴ χαρὰ τους
κι αὐτά.

Χαμογέλασε, τὰ μάτια του ὅμως γεμίσανε δάκρυα.

Τὴν Κυριακὴ παρακάλεσα τὸν ἄλλο δάσκαλο νὰ ὀ-
δηγήσει αὐτὸς τὰ παιδιά στὴν ἐκκλησιᾶ. Ἐγὼ, μόλις
ξημέρωσε, πῆρα τὸ δρόμο πρὸς τ' ἀπάνω περιβόλια,
γιὰ νὰ ἰδῶ τίς μηλιές ποῦ εἶχανε ἀνθίσει. Εἶτανε μιὰ
χαρὰ νὰ βλέπει κανεὶς τὰ ἄσπρα καὶ κόκκινα λουλού-
δια τους, Ὅταν περνοῦσα ἀπὸ τὴν καινούργια πλα-
τεῖα, ποῦ εἶναι στὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ χωριοῦ, εἶδα τὸ
Θανάση κοντὰ στὴν ἀρρωστημένη ἀκακία. Δὲ μὲ πρό-
εξε καὶ γὼ στάθηκα σὲ κάποια γωνιά νὰ ἰδῶ τί κά-
νει.

Εἶχε στήσει δίπλα στὸ δέντρο ἓνα μεγάλο ξύλο καὶ
εἶχε δέσει σφιχτὰ τὴν ἀκακία. Τριγύρω στὸν κορμὸ
εἶχε σκάψει ἓνα λάκκο βαθύ καὶ εἶχε βγάλει τὸ χῶ-
μα ὡς τὴ ρίζα κάτω, κι ἀκόμα πιὸ βαθιά. Ἀκριβῶς
τὴν ὥρα κείνη πῆρε ἓναν κουβά νερὸ καὶ κατέθηκε
στὸ λάκκο. Δὲν ἔβλεπα πιά καὶ ζύγωσα νὰ ἰδῶ. Τότε
μὲ πρόσεξε καὶ στάθηκε σὰν ντροπισασμένος.

—Τί κάνεις ἐδῶ; τοῦ εἶπα.

—Ἦθελα, μοῦ ἀπάντησε μὲ κάποιο δισταγμὸ, ἦθε-
λα νὰ κάνω καλὸ στὸ δέντρο. Μᾶς εἶπες μιὰ μέρα πὼς
εἶναι ἀρρωστο καὶ πεθαίνει καὶ ἴσως νὰ τοῦ κρυφο-
τρῶει τὴ ρίζα κάποιο σκουλήκι. Εἶπα πὼς θὰ προφτά-
σω νὰ σκάψω καὶ νὰ πλύνω τὴ ρίζα του καὶ νὰ τε-
λειώσω ὡς τὴν ὥρα τῆς ἐκκλησιᾶς. Σηκώθηκα πρὶν
ξημεράσει, μὰ εἶναι ἡ δουλιὰ πολλή.

—Ποιὸς ἔστησε τὸ ξύλο;

—Ἐγὼ.

—Μόνος σου πὼς μπόρεσες;

—Παρακάλεσα τὸν ἀδερφό μου νὰ μὲ βοηθήσει, μὰ
δὲν ἤθελε στὴν ἀρχή. Ἐπειτα τοῦδωσα μιὰ δραχμὴ
ποῦ εἶχα, καὶ ἦρθε. Αὐτὸς μὲ βοήθησε κ' ἔστησε τὸ
ξύλο κ' ἔδεσε τὸ δέντρο, μὰ κατόπι ἔφυγε. Δὲν πει-
ράζει ὅμως, τᾶλλα μπορῶ καὶ μόνος μου.

—Καὶ τώρα τί θὰ κάνεις;

—Θὰ κατεβῶ κάτω νὰ πλύνω τίς ρίζες μὲ νερὸ καὶ
νὰ τίς καθαρίσω ἀπὸ τὰ σάπια ποῦ ἔχουνε.

—Ποιὸς σοῦ εἶπε νὰ κάνεις ἔτσι;

—Κανένας, μὲ τὸ μυαλό μου. Ἴσως λείψει τὸ
σκουλήκι.

—Καλά, θὰ μείνω νὰ ἰδῶ.

Κατέβηκα κάτω κι ἄρχισε νὰ καθαρίζει μὲ προσο-
χή καὶ νὰ πλένει τίς ρίζες. Ἐπειτα μάζεψε τὸ χῶμα,
ποῦ εἶχε πέσει τὸ νερὸ ἀπάνω, ἔβαλε σ' ἓνα φερέλι

τάνεβασε άπάνω καί τὸ πέταξε μακριά σὲ κάτι ἀγριό-
πετρες. Γύρισε πάλι καὶ πῆρε ἄλλο κοφίνι γεμάτο κο-
πριά.

—Ποῦ τὴ βρήκες; τὸν ρώτησα. αἶρει ὁ πατέρας
σου;

—Ὅχι, δὲν πῆρα ἀπὸ τὴ δική μας. Ἐχουμε καὶ
μεῖς, μὰ εἶναι φρέσκη καὶ δὲν κάνει. ἩΞαίρα πὼς
ἔχει ὁ μιλωνάς σθημένη κοπριά καὶ πῆγα μὰ μέρα
καὶ τοῦ δούλεψα ἀπὸ τὸ μεσημέρι ὡς τὸ βράδι. Γιὰ
πλερωμὴ τοῦ εἶπα νὰ μοῦ δώσει κοπριά καὶ τὴν φύ-
λαξιν γιὰ τὴν ἀκακία.

Κατέβηκε πάλι, ἔβρηξε τὴν κοπριά κάτω στὸ νοπὸ
χῶμα καὶ τριγύρω στὶς ρίζες. Ἐπειτα ἀνέβηκε, πῆγε
λίγο μακρύτερα καὶ ἄρχισε νὰ σκάβει. Ἔτσι γιόμισε
μὲ καινούργιο χῶμα τὸ λάκκο. Κατόπιν ἔσκαψε ἕνα
μιζρὸ ἀλλάκι ἀπὸ τὴν ἀκακία ὡς τὸ ρυάκι, ποῦ
ἔτρεχε ἀπάνω ἀπὸ τὴν πλατεία, καὶ ἄφησε τὸ νερὸ
νὰ τρέξει ὡς τὸ δέντρο. Ὅταν εἶδε πὼς δὲν ἔτινε
πιά τὸ νερὸ, ἔκλεισε τὸ ἀλλάκι μ' ἕνα μεγάλο δῶλο
χῶμα καὶ ἄφησε τὸ νερὸ νὰ πάει στὸ δρόμο του. Σκόρ-
πισε τὸ χῶμα, πὲν εἶχε βγάλει ἀπὸ τὸ δέντρο, καὶ ἔλυσε
τὸ στῦλο.

—Τέλειωσα, μὰ δὲ θὰ προφτάσω στὴν ἐκκλησιά,
εἶπε κοιτάζοντάς με.

—Δὲν πειράζει, τοῦ εἶπα. Ἐκανες μιὰν ἄγια δου-
λειά καὶ θάχεις τὴν εὐχὴ τοῦ Θεοῦ.

—Δὲς νὰ γίνῃ καλά τὸ δέντρο; μὲ ρώτησε.

—Ὁ Θεὸς ξοῖρει. Μὰ πιστεύω νὰ ντακρίψει τὸν
κόπο σου.

Χαμογέλασε. Φορτώθηκε τὸ στῦλο, πῆρε τὸ κοφίνι
στὸ χέρι καὶ ἔφυγε κατακόκκινος.

Ἡ ἀκακία σὲ λίγο πῆρε τὰπάνω. Πέταξε καινούρ-
για φύλλα καὶ λουλούδια. Ὅλοι παραξενευτήκανε, καὶ
κανεῖς δὲν ἤξαιρε πὼς ἔγινε τὸ θάμα. Ἐγὼ δὲν εἶχα
πεῖ τίποτα, μὰ τὸ πρῶμα μαθεύτηκε ἀπὸ τὸν Ἀπο-
στόλη τὸν ἀγροφύλακα, ποῦ εἶδε τὸ Θανάση κείνο τὸ
πρῶτὸ πρὶν ἀπὸ μένα.

Τὴν ἄλλη Κυριακὴ πῆγα τὰ παιδιὰ στὴν Ἐκκλησιά.
Ὅταν ἀπόλυσε, σκορπίσανε τὰ παιδιὰ νὰ πάνε τὸ κα-
θένα σπίτι του. Μὰ τὸ Θανάση κάποιος τὸν σταμάτη-
σε καὶ ἔβαλε τὰ χέρια του στὸ κεφάλι σα νὰ τὸν εὐλο-
γοῦσε. Εἶτανε ὁ Γέρο-Νικόλας, ποῦ τοῦ εἶχε πῆσει ὁ
Θανάσης τὴ μηλιά.

—Θανάση, νάχεις τὴν εὐχὴ μου, τοῦ εἶπα. Ἦώρα
ἔγινε καλὸ παιδί καὶ ἀγαπᾷς τὰ δέντρα. Δὲν ἔχω τί-
ποτα κακὸ στὴν καρδιά μου γιὰ σένα. Εἶσαι καλὸ
παιδί, νάχεις τὴν εὐχὴ μου.

Κοντὰ τὸ Πάσχα μοῦ λέει ὁ δάσκαλος τῆς πρώτης:
Ξαίρεις, ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ καλά παιδιὰ στὴν τάξη μου
εἶναι ὁ Θανάσης τοῦ Ζήση. Ἐπιμέλεια καὶ φρονιμάδου

Ὁ Θανάσης ἔφυγε τρεχάτος. Εἶχε σναφτὸ τὸ χε-
φάλι, μὰ εἶτανε χαρούμενος καὶ χαμογελοῦσε.

μοναδική. Τί ἀλλαγὴ, ἀλήθεια! Σίγουρα θὰ πάει
μπρὸς αὐτὸ τὸ παιδί.

Κ' εἰχεδίκιο. Τὸν εἶδες μὲ τὰ μάτια σου.

Ὁ φίλος μου τέλειωσε τὴν ἱστορία του. Φαίνεται
πὼς εἶχα συγκινηθεῖ πολὺ, γιατί, χωρὶς νὰ θέλω, τοῦ
ἔσφιξα δυνατὰ τὸ χέρι ὅταν χωριστήκαμε.

ΜΗΤΣΟΣ ΑΝΘΕΜΗΣ

ΤΙ ΓΡΑΦΟΥΝ ΟΙ ΑΛΛΟΙ

ΜΟΡΦΩΣΗ

Ξαίρετε τὴ «Φωνὴ τοῦ Ἑργάτη». Εἶναι μιὰ μι-
ζροῦλα σοσιαλιστικὴ ἑλληνικὴ ἐφημερίδα ποῦ βγαίνει
στὸ Σικάγο καὶ ποῦ κάνει πολὺ καλά τὴ δουλειά της.
Στὴν ἐφημεριδοῦλα αὐτὴ διαβάσαμε κάτι πολὺ εἰχά-
ριστο. Ἡ σοσιαλιστικὴ ἔκδοση τῆς Ἀμερικῆς σὲ μιὰ
χοροεσπερίδα ποῦ ὠργάνωσε, εἶχε τὴν ἐμπνευση νὰ
παίξει καὶ τὸ «Λυτρωμὸς» τοῦ κ. Ταγκόπουλου. Ὁ
«Λυτρωμὸς» εἶναι τὸ τελευταῖο σοσιαλιστικὸ δραμα-
τάκι τοῦ κ. Ταγκόπουλου ποῦ εἶναι ὁ πρῶτος στὴν
Ἑλλάδα ποῦ σκέφτηκε νὰ χρησιμοποιήσει τὴ σκη-
νὴ γιὰ νὰ κηρύξει τίς μεγάλες κοινωνικὲς ἀλήθειες ποῦ
συγκινοῦνε σήμερα τὸν κόσμο. Ἄν πιστέψουμε τὴ
«Φωνὴ τοῦ Ἑργάτη», τὸ δράμα, χάρις στὴν τέχνη
τῆς κ. Ἀρτεμ. Ζάμπου, παλιάς ἐργάτισσας τῆς ἐλ-
ληνικῆς σκηνῆς, καὶ στὸ φιλότιμο ζῆλο κάμποσων ἄλ-
λων ἐρασιτεχνῶν, παίχτηκε μὲ ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία.
Παρὰ τὴ γνώμη τοῦ συγγραφέα, ποῦ βεβαιώνει στὸν
πρόλογο τοῦ βιβλίου του πὼς τὸ δράμα του δὲν τῶ-
γραψε γιὰ νὰ παιχτεῖ παρὰ γιὰ νὰ διαβαστεῖ, τὸ
ἔργο χειροκροτήθηκε μ' ἐνθουσιασμό. Τὸ περίεργο
εἶναι ὅτι ἐνθουσιαστήκανε καὶ οἱ Ἀγγλοὶ σύντροφοι
ποῦ παρακολούθησαν τὴν παράσταση μὲ τὴ βοήθεια
μιᾶς σύντομης γραφτῆς περιλήψης. Καὶ ὁ ἐνθουσια-
σμός τους ἔφτασε ὡς τὸ σημεῖο νὰ ποφασίσουνε τὴ
μετάφραση τοῦ ἔργου γιὰ νὰ τὸ ξαναπαραστήσουνε
μπροστὰ στὸ Ἀγγλόφωνο ἐργατικὸ κοινὸ. Καὶ τελί-
ωνει ἡ καλὴ «Φωνὴ τοῦ Ἑργάτη» μὲ τὰκόλουθα πολὺ
σοσιὰ λόγια: «Πόσον ἀδικοῦν τὸν βιοπαλαίοντα κό-
σμον Σωματεῖα καὶ Σύλλογοι ὅταν ἐξακολοῦθοῦν νὰ
παίζουνε στὴ σκηνὴ κατὰ τὰς χοροεσπερίδας των ἔρ-
γα ποῦ ἀντὶ νὰ ὠθοῦν τὸν ἄνθρωπο πρὸς τὴν πρὸ-
δο, τὸν στέλνονε ἑκατοντάδες χρόνια πίσω, εἰς τὸ
σκότος τῆς Μεσαιωνικῆς ἐποχῆς.» Συμφωνοῦμε πλη-
ρέστατα μὲ τὴ «Φωνὴ τοῦ Ἑργάτη». Ὁ ἐργάτης ἔ-
χει ὑποχρέωση — τὸ εἶπαμε καὶ ἄλλοτε — νὰ ζεῖ
μέσα σ' ἕνα περιβάλλο ὀλότελα δικό του. Τὸ ὑπαγο-
ρεῖ τὸ συμφέρο του, τὸ ὑποδεικνύει ἡ λογικὴ. Ὁ
ἐργάτης πρέπει νὰ διαβάσει τίς δικές του ἐφημερί-
δες, νὰ γράφει τὰ δικὰ του βιβλία, νὰ πηγαίνει στὸ
δικό του θέατρο. Δὲν ὑπάρχει ἀπρέστερο θέαμα ἀπὸ

τό να βλέπεις εργάτη να κρατεί στα χέρια του αστική εφημερίδα ή να χειροκροτεί στο θέατρο ένα αστικό έργο της ρουτίνας, ή να διαβάσει ένα βιβλίο της αστικής βιομηχανίας. Βέβαια, μπορεί να διαβάσει ο εργάτης και έργα που δεν είναι καθαρά σοσιαλιστικά. Ποιά είναι αυτά; Είναι τάρτιστουργήματα της Παγκόσμιας Λογοτεχνίας από τον Αισχύλο ως τον Άνατολ Φράνς. Το ίδιο και με τα θεατρικά έργα. φτάνει να είναι γνήσια παιδιά της Τέχνης. Γιατί τάρτιστουργήματα αυτά, κι αν φέρουν τη σφραγίδα της σοσιαλιστικής τέχνης, έχουν όμως μια τέτα εγγύεια, αναπνέουν σ' ένα τέτιο ύψος ανθρωπισμού και κοσμοπολιτισμού, ώστε να εξασκούν την ίδια εξανθρωπιστική και εκπολιτιστική επιρροή, όση και ένα έργο καθαρά σοσιαλιστικό. Έννοείται πως σ' ένα σοσιαλιστικό έργο δεν αρκεί νάχει μόνο την πρόθεση σοσιαλιστική. Όρος απαραίτητος να είναι συνάμα και έργο τέχνης, αλλιώς ξαπέφτει στο επίπεδο που σέρονονται και τα έργα της πατριδοκαπηλικής βιομηχανίας. Την εποχή αυτή, που το βιβλίο αρχίζει να ποχτεί αναγνώστες κι αγοραστές, χρειάζεται να προσέξει πολύ ο εργάτης για να μην παρασυρθη από τις δελεαστικές ιρεκλάμες της βιβλιοπληλικής βιομηχανίας. Άς αποφεύγει τα έργα της αράδας κι άς διαλέγει κείνα τα έργα της παγκόσμιας Τέχνης, που μπορούν να του υψώσουν τη σκέψη, να του ανοίξουν τα μάτια προς τις μεγάλες αλήθειες της ζωής, να του αναπτύξουν το καλλιαιθητικό συναίσθημα για να μπορεί να διακρίνει ποιά είναι το Όραίο και ποιά το Άληθινό που είναι συνώνυμο του Όραίου. Ο εργάτης πρέπει να κανονίσει την πνευματική του διαίτα. Του χρειάζεται τροφή, τώρα που βρίσκεται στην αρχή της μόρφωσης του, άπλη μα υγιεινή. Έργα σοσιαλιστικά και ανθρωπιστικά. Η εργατική ιδεολογία δε θα δημιουργήσει μόνο έναν καινούργιο κόσμο. Θα εμφανίσει και μια καινούργια τέχνη. Άφρετά χορτάσαμε από τις κοινοτοπίες της αστικής τέχνης. Θέλομε τώρα έργα που να πόλλουνται από την πνοή της καινούργιας ζωής που γλυκοχαράζει. Ο κ. Δ. Ταγκόπουλος έκαμε το χρέος του σαν τίμιος άνθρωπος και σαν είλικρινής συγραφέας που δούλευε πάντα για τάνθρωπιστικά ιδανικά. Κι οι σοσιαλιστές της Άμερικης κάμανε κι αυτοί το χρέος τους. Άς τους μιμηθούνε και οι δικοί μας εργάτες, που, πρέπει να τή ομολογήσουμε με μεγάλη θλίψη μας, πώς βρίσκονται ακόμα κατά πλειψηφία πολύ πίσω από τή σημείο που πρέπει να βρίσκεται σήμερα ένας άληθινός εργάτης.

ΕΦΗΜ. "ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ",

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΜΙΑΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΤΑΙΡΑΣ

—Σκλάβο, στη λύρα ή στην κιθάρα
Πλέξε ερωτιάκη στροφή.
Και σὺ στη δάρβιτο, Άντροθήρα,
Κάμε ο καιμός μου ν' άντιχει.
Και σὺ στη μάγαδι, Ήσιόνη,
Τραγούδι. Άθάνατοι είναι μόνοι
Του Πόθου οι εὐθιμοί θεοί.
Και τίς καρδιές γλυκά σκιαθάνει
Τῆς Άφροδίτης τὸ παιδί.
Γιομάτοι άς είναι κ' οι κραήρες
Κ' οι χρυσοσάλιστοι άμφορείς.
Και του σπιτιού άνοιχτές οι θύρες.
Και σὺ, περάτη, έλα να πιεις.
Κι αν εἶσαι νύξ, φωτιά γιομάτη
Καρδιά στα στήθεια σου ά χτυπά,
Πρός τὸ πεζούλι της πηγῆς,
Θά βρεις ροδόστρωτο κρεβάτι
Και μιά, που ξαίρει ν' αγαπά.

Ο ΣΑΤΥΡΟΣ Κ' Η ΚΛΕΑΡΙΣΤΑ

Με τα μολλιά λυτά, τὰ στήθη
Γιμνά, μιά νύχτα άποκοιμήθη
Στη γλόη άπάνου ή Κλεαρίστα.
Βαριά την άδραξεν ή νύστα
Κ' εἶταν πεσμένη
Ός χτυπημένη
Άπ' άγριο βέλος, καταγῆς.
Περνάει ο Σάτυρος κοντά της
Κι άποθιμά την όμορφιά της,
Και σάθει άχόρταστος να πιεί.
Φωνή τη νύχτα άργῆς ταράζει —
Ξιπνάει. Κι ο Σάτυρος τρομάζει
Και πάει στο διάσος να κρυφτεί.

Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ"

ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ

ΝΕΩΤΑΤΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ: ΘΕΑΤΡΟΝ Τό-
μος Γ' ΤΟ ΖΕΥΓΑΡΩΜΑ —
ΑΚΤΙΝΕΣ Ν. — ΤΟ ΦΙΟΡΟ
ΤΟΥ ΛΕΒΑΝΤΕ Δρ. 8.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΡΟΔΟΚΑΝΑΚΗ: ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗ-
ΤΡΙΟΣ (μυστήριον) Δρ. 3.
ΚΑΥΤΑΙΜΗΣΤΡΑ (Δράμα) 3.

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΒΡΕΤΟΥ 1922 Δρ. 10.
ΠΑΙΓΝΙΟΧΑΡΤΑ > 3.

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΙΔΡΥΘΗΚΕ ΣΤΗ 1903

ΒΓΑΙΝΕΙ ΔΥΟ ΦΟΡΕΣ ΤΟ ΜΗΝΑ

διοικήτης, εκδότης και διευθυντής: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Τεχνικοί συντάχτες: ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ, Γ. ΦΤΕΡΗΣ, ΚΙΜΩΝ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ, Α. ΣΤΕΥΝΜΕΤΖ

Γραφεία: Κολοκοτρώνη 25B

(Χαριτοπωλείο Γ. Ξανθοδάκη)

Επιστολές, επιταγές κτλ. παρακαλούμε να διευθύνονται: Δημ. Π. Ταγκόπουλον Poste Restante Έξωτερικού, Αθήνα.

ΣΥΝΤΡΟΜΕΣ:

Για την Ελλάδα	}	δρ. 30	το χρόνο.
		• 15	το εξάμηνο
		• 8	το τρίμηνο.
Για την Αγγλία & Αίγυπτο	}	£ 1	το χρόνο
		£ 0.10	το εξάμηνο
Για την Αμερική	}	\$ 5	το χρόνο
		\$ 3	το εξάμηνο

και για τα άλλα μέρη 40 φρ. τή χρονιά.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

ΕΝΑΣ εκδότης μας δεβζίωνε προχτές πώς το «ἀναγνωστικόν κοινόν», κατά την έκδοτική φρασεολογία, πλήθυνε σημαντικά τα τελευταία πέντε ἔξη χρόνια στην Ελλάδα, σχεδὸ δεκαπλασιάστηκε. Ὅχι μόνο, μᾶς ἔλεγε, ἄρχισαν οἱ Ρωμιοὶ νὰ διαβάζου, μὰ συνήθισαν καὶ νὰγοράζουνε βιβλία, γιὰ τοῦτο καὶ τὰ έκδοτικὰ καταστήματα αὔξησαν καί, μὲ ὅλη τὴν ἀκρίβεια τοῦ χαρτιοῦ καὶ τῶν τυπωτικῶν, τὰ καινούργια βιβλία βγαίνουνε μὲ τὴν ντουζίνα. Καλὸ αὐτὸ, πολὺ καλὸ, βέβαια. Μὰ ἀπὸ τῆς μιάς μεριάς μονάχα καλὸ. Γιὰ νᾶναι τὸ καλὸ στοργγιλό, τέλειο, πρέπει καὶ οἱ ἐκδότες νὰ φιλοτιμηθῶναι νὰ βγάζουνε βιβλία τῆς προκοπῆς, βιβλία διαλεχτά, πού νὰ φωτίζουν, νὰ μορφώνουνε γούστο, νὰ γεννοῦνε σκέψεις, νὰ σπρώχνουν τὴν ψυχὴ σ' εὐγενικότερους ὁρίζοντες. Πρέπει νὰς τὸ μελογήσουμε πὼς αὐτὸ ἄρχισε κάπως νὰ γίνεται ἀπὸ μερικoὺς ἐκδότες, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τοὺς διάφορους έκδοτικοὺς κατάλογους καὶ τὰ σχετικά σημεῖα, πού δίνουμε σὲ κάθε φύλλο τοῦ «Νουμάς». Νὰ εὐκηθῶμε μοναχὰ τὸ καλὸ νὰ γενικευτεῖ καὶ οἱ ἐκδότες νὰ νοιάζουνται, μαζί μὲ τὸ συμφέρο τους βέβαια, καὶ τὸ γενικὸ καλὸ.

ΜΕ τὸ φύλλο τοῦτο κλείνει καὶ ἡ δέκατη ὄγδοη χρονιά τοῦ «Νουμάς». Δεκαοχτὸ ἀλλήματα χρόνους ἀφιερωμένα συστηματικὰ σ' ἕνα ἀγάπη καὶ σημαίνει, θαρροῦμε, γιὰ τὸν ἀγίαστο τόπο μας. Νὰ λοιπόν, πού εἶτανε γραφτὸ στὸ «Νουμάς», ἔξω ἀπὸ τῆς λα. νὰ ρήξει καὶ τὴν πρόληψη αὐτῆς, τὴν κακοὶα Ρωμαϊκή, πὼς ὁ Ρωμιός, ὅποια δουλιὰ καὶ ἂν ἀρχινῆσει τὴ βαριέται γλήγορα. Ὁ «Νουμάς» πού πέθανε τόσες φουρτούνες, καὶ εἶδε τόσους καὶ τόσους θεομιαμούς συναγωνιστῆς του νὰποταρβιοῦνται ἕνας ἕνας, νομίζοντες πὼς ξεπελοῦσανε τὸ χρέος τους, -- ὁ «Νουμάς» λοιπόν, ἀλύγιστος, μένει σὺν κολόννα στὴ θέση του, καὶ ἀπὸ τὴ θέση του αὐτὴ στέλνει τὶς ἀδερφικῆς εὐχῆς του σ' ὅσους τονε βοηθήσανε, εἴτε μὲ τὴ συνεργασία τους εἴτε μὲ τὴν ὕληκὴ συντροφιὰ τους.

ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ τραγοῦδια τοῦ ποιητῆ Θανάση Κυριαζῆ. Ὁ ποιητῆς τῆς «Ἐκατόβης» καὶ τοῦ «Στιγμῆς πού ζῶ...», τοιμάζει πᾶρα τρίτο βιβλίο, καὶ ἀπὸ τὸ βιβλίο αὐτὸ διάλεξε καὶ μᾶς ἔδωσε τὰ καλύτερα τραγοῦδιζ του γιὰ τὸ ἐρχόμενο φύλλο.

ΜΙΑ ΑΝΤΙΔΗΛΩΣΗ

Ἀξιότιμε κ. Ταγκόπουλε,

Σχετικὰ μὲ κάποια πρόσκληση, πού δημοσιεύτηκε στὸ σημερινὸ φύλλο σας, νομίζω χρέος μου ἀπὸ εἰσθεσὸν γιὰ τοὺς ἀνεγνωστές τοῦ Νουμά, νὰ σᾶς γράψω τίς ἀκόλουθα. Ὁ εκδότης κ. Δ. Δ. πρὶν τρεῖς μῆνες περὶ τοῦ, εἶπε σὲ μένα τὸν ἴδιο μέσα στὸ γραφεῖο του, 1) ὅτι ἔχει κάμει συμβόλαιο μὲ τὴν κ. Γ. Καζαντζάκη ἕστερ' ἀπὸ τὴν 1 Νοεμβρίου 1920 γιὰ νὰ ἐκδώσῃ τὰ παλιά της ἀνεγνωστικὰ τὰ γραμμένα στὴν καθαρεύουσα, ὅταν τὸ Ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας θὰ καταγοῦσε τὴ Δημοτικὴ ἀπὸ τὰ σχολεῖα, 2) ὅτι τὸ Ὑπουργεῖο εἶχε προαπόληρη γιὰ τὰ βιβλία αὐτὰ, ἐπειδὴ ἡ κ. Καζαντζάκη ἦταν δημοτικίστρια καὶ Βεργιελική, καὶ 3) ὅτι γιὰ νὰ χρεπῆσῃ οὐτὴ τὴν προκατάληψη ἔστειλε τὰ βιβλία στ' ἀνάκτορον μὲ μιὰ ἀναφορὰ, ἐξαιρόντας τὸ φιλομοναρχικὸ καὶ φιλοδυναστικὸ πνεῦμα πού καλλεργεῖται μὲ τὰ βιβλία αὐτὰ καὶ παρακαλόντας νὰ ἐπιστηθῆ ἡ προσοχὴ τοῦ Ὑπουργεῖου σ' αὐτό. Τὰ ἴδια πράματα διηγῆθηκε ὁ κ. Δ. Δ. καὶ σὲ πολλοὺς ἄλλους. Ἄν στὴν κ. Καζαντζάκη δὲν ἀρκεῖ αὐτὴ ἡ πληροφορία καὶ θέλει καὶ ἄλλες, εἴμαι πρόθυμος νὰ τὶς δώσω στὸ Δικαστήριον, ὅπου παρακαλῶ νὰ μὲ καταγγεῖλῃ, ἂν θεωρῆ τὸν ἐαυτό της σικορανημένο ἢ ἐξυβρισμένο.

Μὲ τιμῆ:

Δ. ΓΑΝΝΟΣ

ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ Κ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

12

München, Steinheilstr. 1¹¹ 15 Φεβρ. 906
'Αγαπητέ μου Κάρλε,

Σπεύδω να σου στείλω άμέσως τὸ γράμμα τοῦ πρίγκηπος μετὴ διαβεβαίωσι ὅτι οὔτε λόγον δὲν θὰ κάμω σὲ κανένα. Σ' εὐχαριστῶ πολὺ γιὰ τὴν καλὴ σου ἰδέα καὶ διαθέσι γιὰ μένα. Ἄπορῶ πῶς τὴν μεσιτείαν τοῦ πρίγκηπος δὲν τὴν μεταχειρίσθηκες γιὰ τὴ θέσι τοῦ Σεμιναρίου τοῦ Βερολίνου. Ἄν τὰ πράγματα ἔφθαναν σὲ σημεῖο καλὸ, συστατικὸ μπορούσαμε νὰ πάρουμε καὶ ἀπὸ τὸ Διάδοχο Κωνσταντῖνο στὸν κουνιέδο του Κάρλσερ. Κ' ἐγὼ μπορούσα νὰ γράψω στὸν Ἄδωνι Κύρου, τὸν διευθυντὴ τῆς Ἑστίας καὶ ὁ Καρκαθίτσας καὶ ὁ Δροσίνης ποὺ εἶναι στενοὶ τοῦ φίλου του μπορούσαν νὰ τὸν πείθουν καλλίτερα νὰ πάη στὸ Διάδοχο μετὸν ὅποιον συνδέεται καὶ νὰ πάρη συστατικὸ του. Ἔχε τα ὑπ' ὄψει σου ὅλ' αὐτὰ ἐν ἀνάγκῃ. Σοῦ ἔγραψα καὶ ἄλλοτε ὅτι ὅταν ἐπέθανε ὁ Μητροπολίτης μοῦ ἐπρότεινε ἐμὲ κάποιος δικός μου νὰ προβάλλω ὑποψηφιότητα γιὰ τὴ θέσι αὐτὴ μεταχειριζόμενος αὐτὰ τὰ μέσα καὶ τὸν ἐπιμελητὴν τῆς βασιλ. χορηγίας Θῶν ὁ ὁποῖος, ὡς διευθύνων τὸ Βασιλικὸν θέατρον, με γνωρίζει. Ἄλλὰ ἐγένεσα μετὴ ρωμέτικῃ ἰδέα τοῦ δικοῦ μου νὰ προβάλλω ὑποψηφιότητα γιὰ θέσι γιὰ τὴν ὁποία οὔτε προσὸν οὔτε εἰδικὴ γνῶσι ἔχω καμμία.

Ὅσον ἀφορᾷ γιὰ τὴν ἰδέα τὴ δική σου διαφέρει τὸ πράγμα, διότι δὲν πρόκειται γιὰ θέσι ἐπίσημη καὶ γράψε ὅ,τι νομίζεις κατ'ἀλλήλο στὸν πρίγκηπα. Βέβαια δὲν ἔχομε νὰ χάσωμε τίποτε.

Δημοσιευμένες μεταφράσεις δὲν ἔχω ἐκτὸς λίγων ἀποσπασμάτων Φάουστ καὶ Προμάμης στὸ «Νουμά» καὶ διαφόρων ἄρθρων σ' ἐφημερίδες, τὰ ὁποῖα δὲν μποροῦν νὰ χρησιμεύουν κατ' οὐδένᾳ λόγον. Ἄλλως τε δὲν ἔχω καὶ τίποτε μαζί μου, οὔτε εἶναι δυνατόν καὶ νὰ εὔρω. Ἐκτὸς αὐτοῦ ὑποθέτω ὅτι ὁ πρίγκηψ εἶναι κατὰ τῆς δημοτικῆς γλώσσας. Τὸ μόνον ποῦ μπορεῖς νὰ τοῦ γράψης χωρὶς νὰ λάβης καμμίαν ἐπιθύνην, εἶναι ὅτι εἶμαι ὁ μόνος σχεδὸν μεταφραστὴς τοῦ Βασιλικοῦ θεάτρον ἀπὸ τὸ γερμανικόν. Σοῦ προσθέτω ἰδέαν, μετὴ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴ, ὅχι βέβαια γιὰ νὰ τὸ γράψης, ὅτι πρὸς ἡμερῶν ὁ Κύρου, ὁ διευθυντὴς τῆς Ἑστίας, μοῦ ἔγραψεν ὅτι ἡ μετάφρασι τῆς Βουλ. Καμπάνας ἔκαμε πολλὴν ἐντύπωσι στοὺς ὑψηλοὺς κύκλους, καὶ ὅτι ὁ Διάδοχος τοῦ ἐζήτησε ἕνα σωρὸ πληροφορίας γιὰ μένα». Ὡστε ἂν ἡ τύχη βοηθήσῃ καὶ ὁ πρίγκηψ σκεφθῇ νὰ ζητήσῃ πληροφορίας ἀπὸ τὸν σύγαμβρό του Διάδοχο, ἂν ὅ,τι μοῦ γράφει ὁ Κύρου εἶναι ἀληθινόν, θὰ εἶναι ὁ τελευταῖος παρασκευασμέ-

νος νὰ τις δόσῃ.

Γιὰ τὴς πληροφορίες ποὺ σοῦ ζητῶ κ' ἐγὼ γιὰ τὴν Ἱφιγένεια, δὲν εἶναι καμμία ἀνάγκη νὰ διασθῆς. Ἄν μπορῶ κ' ἐγὼ ἐξᾴλλου νὰ σοῦ χρησιμεύσω καὶ στὸ ἐλάχιστο γιὰ τὸ λεξικόν σου, εἶναι περιττὸ νὰ σοῦ πῶ ὅτι τίθεμαι στὰς διαταγὰς σου.

Ἐίδες τὸ τέλος τῆς ἀπολογίας τοῦ Ψυχάρη; Εἶναι νὰ μὴν τὸν ἀηδιάξῃ κανεὶς γιὰ τὴ ματαιοδοξία του; Ἐίδες καὶ τοῦ Πικωμά τὸ ἄρθρο γιὰ τὸ «Τάξιδι»; Ἄνθρωποι καὶ ὅλο τὸ ἐγὼ, ἐγὼ, ἐγὼ. Τὸ ἴδιο τὸ «ἐγὼ» ποῦ κυριαρχεῖ καὶ στὴν πολιτικὴ καὶ τὴν κοινωνικὴ ζωὴ μας. Εἶμαι περιοργος ἂν θὰ βάλῃ τὸ ἄρθρο σου ὁ «Νουμάς». Ὅπου στέλλω κάτι ποῦ μπορεῖ διαβαζόμενον νὰ ὠφελήσῃ, με δυσωρέσκια τὸ βάζουν ἂν δὲν τὸ πετάξουν, ὅπως συνηθέστερα. Τὸ ἕνα περᾶζει τὸν Α. φίλο, τὸ ἄλλο δὲν ὠφελεῖ τὸν Β. Φαντάσου ἂν ὁ ἕνος ἐσὸν λυπᾶσαι, πόσο μπορεῖ νὰ σπαράζεται ἡ καρδιά ἐνὸς ντόπιου. Κ' ἐμὲ τὸν ἴδιον ἢ θὰ με κολακεύουν ἀπὸ προσωπικὴ συμπάθεια ἢ ὠφέλεια ἢ θὰ με βρῖσκουν. Μέσον ὅρο δὲν ξέρουν, ἢ ἀλήθεια δὲν τοὺς ἐνδιαφέρει.

Σ' εὐχαριστῶ καὶ σὲ φιλῶ ἀδελφικῶς,

Κώστας

Υ. Γ. — Καθὼς ὑποπεύομαι ἀπὸ κάτι ποῦ γράφει ἡ «Ἑστία» πολεμοῦν νὰ με θγάλουν ἀπὸ τὸ θέατρο οἱ καθαρευουσιάνοι διὰ τοῦ γραμματέως τοῦ θεάτρον, μεταχειριζόμενοι μέτρα, τὰ ὁποῖα βλάπτουν πρῶτα αὐτὸ τὸ θέατρο. Τελευταῖα ἔδοσαν ἕνα ἔργο μεταφρασμένο ἀπὸ ἐμὲ, χωρὶς νὰ τὸ προαναγγείλουν. Αὐτὰ ἢ Ἑστία τὰ γράφει. Ἐγὼ οὔτε ρωτῶ διόλου καὶ ἂς ἐνδιαφέρομαι γιὰ τὰ ποσοστά. Μαντεύω ὅμως ὅτι με αὐτὸ τὸν τρόπο θέλουν νὰ ποδείξουν ὅτι δὲν θέλει ὁ κόσμος τὴ ζωντανὴ γλώσσα καὶ τὰ Γερμανικὰ ἔργα. Τώρα ποῦ εἶμαι μακριὰ βρῆκαν τὴν εὐκαιρία, πέρσι ποῦ ἦμιον παρῶν δὲν τοὺς πέρασε.

13

München, Steinheilstr. 1¹¹ 21-2-06

'Αγαπητέ μου Κάρλε,

Δὲν βρῖσκο λόγους νὰ σ' εὐχαριστήσω γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον σου, τόσο γιὰ τὴ σύστασι σου ὅσο καὶ γιὰ τὴν ἀπάντησι στὶς ἐρωτήσεις μου.

Ὡς πρὸς τὴν πρώτη νομίζω καλλίτερον τὸ περὶ ἐμοῦ στὸ γράμμα σου πρὸς τὸν πρίγκηπα νὰ σταματήσῃ ὡς ἐκεῖ ποὺ λές: der für das Kgl. Theate aus dem Deutch übernetzt». τὸ παρακάτω θὰ σὲ παρακαλέσω νὰ λείψῃ. Διότι ὅχι μόνον τὸ ὅτι ἄρεσέ ἢ μετάφρασις τῆς Vors-Hocke στὸ Διάδοχο τὸ γνωρίζω ἰδιωτικῶς, ἀλλὰ ἴσως μπορεῖ νὰ καταστήσῃ καὶ ὑποπητὴ τὴν πρόθεσί σου στὸν πρίγκηπα.

Ἐγὼ σοῦ τὸ ἔγραψα γιὰ νὰ σοῦ κάμω γνωστὸν ὅτι ἂν ὁ πρίγκηψ ζητήσῃ πληροφορίας ἀπὸ τὸν Διάδοχο, ὁ τελευταῖος θὰ εἶναι παρασκευασμένος νὰ τις

δόση. Διότι εκτός τῆς πληροφορίας μου ὅτι τοῦ ἄρεσε ἢ μετάφρασις τῆς Βουλ. Καυπάνας, εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁ Διάδοχος μὲ γνωρίζει κατ' ὄνομα, ἀφοῦ τ' ὄνομά μου εἶναι στὸ πρόγραμμα τοῦ θεάτρου στὸ 113 τουλάχιστον τῶν παραστάσεων του, τὰς ἰσίας παρακολουθεῖ μ' ἐνδιαφέρον ὁ Διάδοχος. Ὡστε κάμε μου τὴ χάρι καὶ σῦσε τὴν περιττὴ κατὰ τὴ γνώμη μου προσθήκη: un dessen Ubersetzung der «Versunkenen Glocke» auch den hohen Peifall at.

Σχετικὰ μὲ τὶς ἀπαντήσεις σου γιὰ τὶς ἀπορίες μου στὴν Ἰφιγένεια τοῦ Γκαίτε, ἔχω νὰ σοῦ κἀνω δύο ἐπεξηγητικὰς ἐρωτήσεις.

1) Διορθώνεις ἀντὶ τὰ πηγ: πέπλο. Τὸ κάνειις πρὸς ἀποφυγὴν τῆς ὀνομαστικῆς: τάτης;

2) Τὸ «διαφεντέψης» (berchlöpnige) δὲν το ἐνοῶ καλὰ σ' αὐτὴν τὴν περίστασι. Ἄλλως τε μοῦ φαίνεται πὼς ἡ λέξις δὲν ταιριάζει μὲ τὸ ὕφος τοῦ δράματος αὐτοῦ. Κρῖμα, ὅτι δὲν εἴμεθα κοντὰ ὥστε νὰ συνεννοηθοῦμε γιὰ τὸ σπουδαίας σημασίας γλωσσικοισθητικὸ ζήτημα τοῦ ὕφους. Οὔτε νὰ σὲ σκοτίσω θέλω μὲ γράμμα, οὔτε κ' ἐγὼ εἶμαι διατεθειμένος ψυχικῶς γιὰ τέτοια πράγματα. Εἶμαι σὲ μεγάλην ἀνησυχία μὲ τὶς ὑποθέσεις μου στὴν Ἑλλάδα. Δὲν μπορῶ νὰ λάβω οὔτε ἀπάντησιν ἐπὶ τρεῖς ἑβδομάδες. Ἄν δὲν λάβω μὲ τὸ σίφιανὸ ταχυδρομεῖο εἶμαι ἀναγκασμένος νὰ φύγω μόνος μου γιὰ ἐκεῖ, διότι τὰ συμπερόντά μου ποῦ κινδυνεύουν εἶναι σπουδαῖα. Ἐν γένει ἡ θέσις μου εἶναι πολὺ δυσάρεστη. Δὲν εἶναι μόνον ἡ οικονομικὴ δυσχέρεια, στὴν ὁποίαν μ' ἔφεραν, ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχικὴ ταραχὴ ποῦ μοῦ ἐγέννησαν τὰ πράγματα αὐτά. Φαντάσου τὴ μητέρα σου ποῦ ξέρω πόσο τὴν λατρεύεις, νὰ σὲ ἀπατήσῃ! Αὐτὸ καὶ χειρότερο μοῦ συνέβη... (1).

14

München, Steinheilstr. I¹¹ 30-4-6

Ἀγαπητὴ Κάρλε,

Σ' εὐχαριστῶ πολὺ γιὰ τὶς πληροφορίες σου περὶ τοῦ μακαρίτη Σμίττ. Εἶναι ἀκριβῶς ὅ,τι ἤθελα. Πραγματικὴν κρίσιν γιὰ τὴν ἐργασία του, τὴν ὁποῖαν δὲν γνωρίζω ὅπως ἔπρεπε, δὲν εἶμαι ἐγὼ ὁ ἀρμόδιος νὰ γράψω. Ἐθεώρησα καθῆκον μου μόνον ν' ἀναγγεῖλω τὴν θλιβεράν εἶδησι μὲ μερικὰς σημειώσεις περὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου ἐνὸς καλοῦ κ' ἐυγενοῦς φίλου τῆς πατρίδος μου.

Πολὺ ἐνδιαφέρον θὰ ἦταν νὰ ἐδημοσιεύετο ἡ μελέτη του περὶ Σολωμοῦ. Γερμανικὰ εἶναι γραμμένη;

(1) Σ. τοῦ Ν. Ἀναγκαζόμεστε νὰ σβήσουμε ἓνα μεγάλο μέρος ἀπὸ τὸ γράμμα τοῦτο γιατί τὸ ζήτημα ποῦ ἀναφέρεται σ' αὐτὸ εἶναι διασπαστικὸν οἰκογενειακόν.

Ἐπίσης κρῖμα ὅτι δὲν μεταφράσθηκε ἑλληνικὰ ἢ εἰσαγωγή του στὸ «χρονικὸν τοῦ Μωρέως». Γι' αὐτὸ θὰ χρειάζεται ἓνα περιοδικὸ μὲ γνωστικὴ καὶ πρακτικὴ διεύθυνσι. Αὐτὰ ὅμως εἶναι ὄνειρα. Ἐπίσης ὁ Πάλλης ἀντὶ νὰ κάνει δοκιμὰς νὰ μεταφράσῃ τὸν Μάντ, θὰ ἦταν πολὺ χρησιμότερος στὴν πνευματικὴ ἀνάγκη τοῦ τόπου μας ἢν μετέφραζε τέτοιες μελέτες. Ἄλλ' ἐμεῖς εἴμεθα μεγαλομανεῖς ὄλοι μας. Ἀρχίζομε ἀπὸ τὸ Ω. Ὅσο μᾶς λείπουν ἀκόμη ἀναγνώσματα γιὰ τὰ παιδιὰ ἀπλώνομε τὸ χέρι στοὺς ὑψηλότερους καρπεῖς τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος. Τὸ ἴδιόν κ' ἐγὼ μὲ τὸν Φάουστ. Ἐγὼ παρηγοροῦμαι τουλάχιστον ὅτι δὲν τὸ ἔκαμα μὲ τὴ θέλησί μου, οὔτε εἶχα τὴν ἰδέα κάνοντάς το ὅτι θὰ δείξω τὴν ἰκανότητα τῆς ὀπλιστῆς ἀκόμη γλώσσας μας νὰποδόσῃ τὰ ἀριστουργήματα τῶν αἰώνων. Βλέπετε δὲν εἴμεθα πρακτικοὶ καὶ δὲν ἐννοοῦμε ὅτι ἴσα ἴσα μὲ αὐτὸ βιάσσομε τὸ ζήτημα γιὰ τὸ ὅποιο πολεμοῦμε. Θέλομε νὰ παραβου- με τοὺς φυσικοὺς νόμους. Νὰ βιάσομε τὴν ἐξέλιξι.

Παλεύω μὲ τὴ μετάφρασι τῆς Ἰφιγενείας καὶ δὲν κατορθώνω νὰ τῆς δώσω μιὰ μορφή. Ἐγὼ καὶ τὸ ἀνεπανόρθωτο κακὸ ὅπως καὶ σὲ ὅλη μου τὴν ἐργασία, ὅτι ἐβιάσθηκα. Ὅλες αἱ μεταφράσεις μου ἦταν παραγγελίες ἀπὸ τὸ θέατρο κ' ἔπρεπε νὰ γίνων προχείρους. Καὶ τὸ στραβοκαμωμένον δὲν ἰσαίξει πλέον. Αὐτὰ κάνει ἡ ἀνάγκη τοῦ χρήματος.

Τὴν ἰταλικὴν μετάφρασι τῆς Ἰφιγ. τί νὰ τὴν κάμω, ἀφοῦ δὲν ξέρω ἰταλικά; Μήπως ξέρω καὶ τίποτε; Ὅλα μισὰ καὶ στραβά, ὅπως ὅλα ποῦ κάνω μισὰ καὶ στραβά.

Μὲ συγχωρεῖς ὅτι ἀργῶ νὰ σοῦ γράψω καὶ νὰ σοῦ ἐπιστρέψω τὰ ἰδιόγραφα τοῦ καυμένου τοῦ Σμίττ. Εἶναι θλιβερὸ νὰ διαβάει κανεὶς λόγια τὰ ὁποῖα ἔχει ἀκόμη ζωντανὰ στὴν ἀκὴ του. Τὸν περασμένον Αὐγουστο καὶ Σεβριο τὰ εἶπαμε ὅρες ὁλόκληρες μαζί. Αἱ παρατηρήσεις του καὶ οἱ κρίσεις του γιὰ ἐμᾶς εἶναι ὀρθές καὶ βαθύτατες. Ὅσον καὶ ἂν θὰ ἐπέπαιζαν τοὺς φίλους του ἂν τὲς ἐδιάβαζαν, εἶναι πικρὴ ἀλήθεια.

Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἔχω μῆνες νὰ λάβω εἶδησι ἀπὸ τοὺς φίλους μας. Ὁ Βλαχογιάννης πρὸ καιροῦ μοῦ ἔγραψε διὰ τρεῖς λόγια: Ὁ Παπαδιαμαντῆς εἶναι ἀρρωστος, αὐτὸ εἶναι τὸ σημαντικότερον ποῦ μου λέγει.

Ὁ Τσιριμῶκος σοῦ σπῆνθησε; Ὁ Καραχάβιτσας; Χιζρετισμοὺς πολλοὺς στὴν ἀγαπητὴ σου μητέρα ἀπὸ ὅλους μας.

Σὲ φιλῶ ἀδελφικὰ

Κώστας

Η ΡΩΣΣΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ ΥΣΤΕΡ' ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Β'

Κι όμως μ' όλα αυτά η Ρωσσία υποφέρει ακόμα από έλλειψη βιβλίων, είν' αλήθεια, τόσο πού η ζήτηση απομένει ακόμα μεγαλύτερη από την προσφορά. Για την ώρα έχουμε πενήντα χιλιάδες βιβλιοθήκες, πού στην καθενιά τους οι υπάλληλοι για τη διανομή στέλνουνε υποχρεωτικά πότε από ένα, πότε περισσότερα αντίτυπα της κάθε έκδοσης. Μά πόσα ακόμα βιβλία μ'ας χρειάζονται για να μοιράζουμε όπως πρέπει στο στρατό, στους δρόμους, και στα στρώματα εκείνα τού λαού, πού δε φτάνει ακόμα τ'ο βιβλίο, όσο θά εΐτανε ανάγκη ν'αχει φτάσει!

Μόλις τώρα τελειώσα, με τ'ο τέλος τού πολέμου, τώρα πού μπορούμε κάπως ήρεμότερα να στραφοΐμε στη δουλιά, να οργανώσουμε, όπως χρειάζεται, τη διοικητική τού χωριού και να ανορθώσουμε την τυπωγραφία μας, τώρα πού κ' οι συντρόφοι μας, π'ο ήρεμοι, μπορούνε να δουλέψουνε πνευματικά, τώρα μονάχα θά μπορούσαμε να ίκανοποιήσουμε, όσο χρειάζεται, αυτή τη μεγάλη λαϊκή ανάγκη. Γιατί ο λαός μας σήμερα αγαλλιά σέβεται τ'ο βιβλίο, τ'ο διψά.

Τώρα τρεις επιτροπές εργάζονται, ή μια σέ έρευνες πάνω στον πόλεμο τού ιμπεριαλισμού, ή άλλη για την ιστορία τού Κομμουνιστικού Κόμματος, κ' ή τρίτη για την ιστορία της ρωσικής Ήπαναστάσης.

"Υστερ' απ' όλ' αυτά, αφού δόσαμε όσο μπορούσαμε την αριθμητική εικόνα της πνευματικής μας κίνησης, θέλουμε τώρα κ' ένα ζήτημα ακόμα ν' αναπτύξουμε και να τραβήξουμε την προσοχή τού αναγνώστη και σέ κάποιο άλλο σημείο της πνευματικής ζωής μας. Θέλουμε δηλαδή να δείξουμε τη φιλολογική εργασία της εργατικής μας τάξης, την πνευματική παραγωγή τού προλεταριάτου, τις συγγραφικές φαινονομίες πού μ'ας έδωσε ίσαμε τώρα.

"Όσο για την επιστήμη θέβαια, είναι αλήθεια πού ή επανάσταση σοφούς δέν έβγαλε ακόμα. "Όστε δέν μπορούμε ακόμα να μιλήσουμε για επιστημονική παραγωγή. "Ο εργάτης της Αυτικής Εύράτης είναι από χρόνια τώρα σέ θέση ν'αχει κάποιες γνώσεις επιστημονικές, ως είναι και μονάχα τόσες, όσες τού χρειάζονται για τη συντήρηση της μηχανής του ή για τη συνολική διεύκλιση της δουλιάς του. Μά ο Ρώσος προλετάριος εΐτανε αποκλεισμένος, άγρια και αυστηρά, ίσαμε τώρα, από κάθε φώς και κάθε γνώση. Λίγοι εργάτες, πού είχανε κατορθώσει, μέσα στην κομματική τους δράση, ναποκτήσουν κάποιες γνώσεις, εΐταν εξαίρετες σπάνιες. Και ούτε αυτοί είχανε ανοιχτεί πρὸς

άλλο τίποτα, έξόν από ιαπαράτητα εφόδια τὰ πολιτικά, πού τους χρειάζοντανε για τὸν άγώνα. Σήμερα ὅλοι οἱ προλετάριοι, πούδς λίγο πούδς πολύ, ἀνάλογα μ' ὅ,τι μπορεῖ ὁ καθένας, συνεργάζονται στήν ἔκδοση τῶν σοβιετικῶν ἐφημερίδων κάθε πολιτείας. Τίς πὸς πολλές φορές, ἀνάκερη ἡ ἐφημερίδα χωρίς τὴ συνεργασία οὔτε τῶν διανοσόμενων οὔτε τῆς ἐπιτροπῆς, γράφεται ἀπὸ τοὺς εργάτες. Κύρια ἄρθρα, ἡ εἰδησιογραφία ὅλη, ἐπιφυλλίδες, φιλολογικὴ ἐπιθεώρηση κλπ. Δέ πολλά μέρη μάλιστα καὶ ἡ διεύθυνση τῆς ἐφημερίδας εἶναι ἀνάκερη στὰ χέρια τῶν νέων στοιχείων πού ἀναδείχτηκαν, χάρι στήν επανάσταση, ἀπὸ τὰ κάτω στρώματα τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ.

Μά έξόν απ' αὐτό, τὸ προλεταριάτο σήμερα παρουσιάζει σοβαρὴ δουλιά και σὸς ρομάντσος και στήν ποίηση. Ένα σωρὸς εργάτες — συγγραφίδες βγαίνουνε κάθε μέρα, ἄλλοι χάρι στήν ἐπίδραση τοῦ Proletcult (Ίνστιτούτου γιὰ τὴ μόρφωση τοῦ προλεταρίου) και ἄλλοι χωρίς αὐτήν. Ἀξίζει νὰ ὀνοματίσουμε τιμητικά απ' αὐτοὺς τὸν Γκρίστερ, μὲ μιὰ συλλογὴ ποιήματα και διηγήματα μὲ τίτλο «Ἡ Ποίηση τῆς Εργασίας», τὸν Μπεσσόλκ, συγγραφέα τῶν ρομάντσων «Ἄκουεῖδης», «Ἡ Καταστροφή», «Ἡ Ζωὴ» κλπ, τὸν Σαροτσιόβιτς, Σαντόβιεφ, τὸν Πομόροσκ μὲ «Τὰ ἄνθη τῆς Ἐπαναστάσης», τὸν Κυρίλλωφ μὲ τὴν «Αὐγὴ τοῦ μέλλοντος», τὸν Μπερτίνκο, Ἀρσκη, Κιάτς, Ταράσο, Ὀντσόλ, Κοζνέτωφ, Γερασίμοφ, Ἀλεξάνδρόβσκη, Στεπνόη, Βαζίν, Ρόντωφ, Κοτόμκη, Λογκίνωφ, κ' ἕνα πλήθος ἄλλους. Ἐπίσης και απ' τοὺς ἀγρότεςβγήκανε ποιητές μὲ ἀξία μεγάλη, μὲ ταλέντα δυνατά, σὸν τὸν Ὀριεσίν, Κλιούεφ, Ἐσσένιν, Κλίτσκοφ, ἂν ἀφήσουμε τοὺς ἄλλους, πού ἔρχονται δεύτεροι στή δύναμη.

Κοιτάζοντας κανέναν τὴν ποίηση πού βγήκε ἀπὸ τὴ μιὰ τάξη και τὴν ἄλλη, βλέπει ἀμέσως τὴ διαφορὰ τους στίς ἰδέες και τὴν πάλη μεταξύ τους. Οἱ ποιητές τοῦ προλεταριάτου ἐκφράζουνε πάντα τους και ἀντιπροσωπεύουνε μὲ τὴν ποίησίν τους πλέρια και ἀδιάρρηχτη τὴν κομμουνιστικὴν ἀντίληψη, ἐνὸς οἱ ποιητές πού βγήκανε ἀπὸ τὸν ἀγροτικὸν λαὸν θροίσκουονται ἀκόμα στή μικροαστικὴ ἰδεολογία πού μὸς ξανοίγεται πρὸς τὴν επανάσταση.

Πρὶν ἀπὸ τὴν επανάσταση τοῦ Ὀκτώβρη, οἱ ποιητές ζουγράφαν πὸς πολὺ τὴ μυθολογία τῆς ζωῆς, και πότε τονίζανε κατάρως γιὰ τὴ λαϊκὴ σλαβιά, πότε πλάθιανε ὀνειράτα γιὰ τὴν ἐξέγερση, πού θάρφουνε ἐνν ἀψιο καλύτερο σὸς δύστυχο λαὸν. "Όσο και ἂν καθυφτιζανε, ίσαμε τότε, τίς ἰδέες τῆς τάξης τους οἱ εργάτες ποιητές πάλι δέ ζουγραφίζανε πλέρια σέ δικὸς τους τὸ ἰδανικό, τὸ καθαρὸ κομμουνιστικό, ὅσο τῶν επαναστατικῶν δημοκρατικῶν. Μά ὕστερα ἀπὸ τὴν επανάσταση τοῦ Ὀκτώβρη, και ἡ πρῶσή τους, ἀντὶ νὰ εἶναι πιά μονάχα επαναστατικὴ, ὅπως πρὶν,

βρήκε τὸ δρόμο τῆς κ' ἔγινε ἐπαναστατικὴ — κομμουνιστικὴ.

Οἱ ἐργάτες τώρα πιά δὲν καταριούνται, ὅπως πρὶν, τὴν πολιτεία σὰν ἓνα ὄρνεο πού τάχα τοὺς ρουφάει τὸ αἷμα. Ἡ πολιτεία ἢ μεγάλη σήμερα εἶναι γι' αὐτοὺς τὸ δυνατὸ γεφύρι πού ὀδηγεῖ πρὸς τὴ λεύτερη ἀνάπτυξη καὶ πρὸς τὸ θρίαμβο τοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι γιγάντιο καμίνι πού σφυροκοπιέται ἢ εὐτυχημένη ζωὴ. Τὸ ἐργοστάσιο δὲν εἶναι πιά γι' αὐτοὺς μέσο καὶ τόκος ἐκμετάλλευσης. Τώρα «*ὁ κάθε ἀνθρώπος γίνεσαι ποιητὴς γιὰ νὰ ὕμνει τὴ βιομηχανία, τὸν Τιτᾶνα αὐτὸν μὲ τὰ γενὰ φερερά, τὸν Τιτᾶνα τοῦ εὐτυχημένου αἵριου πού ροδοχαράζει*».

Ἡ δουλιὰ τώρα πιά δὲ σκοτώνει τὴν καρδιά καὶ τὰ αἰσθήματα τοῦ ἐργάτη. Ἴσα ἴσα αὐτὸς εἶναι πού θὰ τὰ ὑποτάξει ὅλα καὶ θὰ βάλει νέους νόμους. Οὐτε ἢ μηχανὴ εἶναι γι' αὐτόνε τώρα πιά σκλαβιά. Ὁ κλωνὸς τῆς καὶ ὁ κρότος τῆς εἶναι τραγοῦδι τώρα, εἶναι προσήλωσι στὸ φῶς, στὸν ἥλιο, στὸν ἀγῶνα, στὴ ζωὴ. Τόσο, πού τοῦ ἀρέσει καὶ τοῦ ἴδιου — τοῦ ἐργάτη-ποιητῆ — νὰ γίνετ' ἓνα, πολλές φορές, μ' αὐτήνε. «*Εἶ μ α σ τ ε σ ι δ ε ρ ε ν ι ο ι*» λέει ἕνας τους σὲ κάπιο του τραγοῦδι.

Ἰσχυρὰ, προχωρώντας ἀπ' αὐτὰ, καὶ χωρὶς βέβαια νὰ χάσει τὸν προπαγανδιστικὸ του χαραχτήρα, τὸν γεμάτο πίστη γιὰ τὸ θρίαμβο, ὁ ποιητὴς — ἐργατῆς ἀρχίζει νὰ μελετᾷ τὴν καινούργια φόρμα τῆς ζωῆς, νὰ ἐχτιμᾷ τὴ δύναμη τοῦ ἐργατικοῦ συνασπισμοῦ, νὰ αἰσθάνεται βαθιά τὰ θέματα πού ἀγγίζει. Κι ἀρχινᾷ τότε νὰ τοὺς δίνει πιά μιὰ φιλοσοφικὴ κοινωνικὴ κατεῦθυνση, ἔχοντας πάντα γιὰ μοναδικὴ του τάση πῶς νὰ βοηθήσει ὅσο μπορεῖ καὶ αὐτὸς ὥστε νὰ μορφωθεῖ θαυότερα καὶ τελειότερα τὸ μυαλό τοῦ ἐργάτη γιὰ τὸ νικηφόρο του τὸ δρόμο πρὸς τὸ κομμουνιστικὸ ἰδανικό.

Οἱ ποιητῆς πού θγαίνουν ἀπὸ τοὺς ἀγρότες, τραγοῦδοῦνε ἀκόμα τὰ τραγοῦδι τῶν πατέρων τους. Μὰ καὶ αὐτοὶ τώρα πιά δὲν τραγοῦδοῦνε σὰ σκλάβοι, ὅπως οἱ πατέρες τους. Ἡ λύρα ἢ δική τους δὲν τονίζει τώρα πιά κατάρτες μοιρολατρικὰς πρὸς τὴ ζωὴ. Ἴσα ἴσα μὲς στὴν ποιησὴ τους φαίνονται ὅλες οἱ νέες ιδέες τῆς ἐποχῆς, ἀπὸ τὴ χαρὰ τους γιὰ τὴν πρόοδο τῆς βιομηχανίας. Ἴσχυε τις καινούργιες ιδέες πού ριθμίζουσι σήμερα τις σχέσεις τις κοινωνικὰς, τὸ νέο τρόπο τῆς ζωῆς καὶ γενικὰ τὴ νέα μορφή τοῦ Κόσμου.

Τώρα, τελιώνοντας τὸ ἄρθρο μας, πρέπει νὰ πούμε λίγα λόγια καὶ γιὰ τὸ καινούργιο ἀναγνώστिकὸ κοινὸ πού μᾶς μόρφωσε ἢ ἐπανάσταση. Ἄλλη φορά, τὰ πρῶτα χρόνια, μονάχα οἱ διανοούμενοι εἶχαν νὰ κάνουνε μὲ τὰ βιβλία, μόνον αὐτοὶ πατούσανε στὰ βιβλιοπωλεῖα. Ἐκτανε σπάνιο καὶ παράξενο νὰ δεῖς ἐργάτη μὲσα ἢ κανένα χωρικὸ περσιτῆ ἀπὸ τὴν πολι-

τεία. Σήμερα ὁ τελευταῖος ἀντιπρόσωπος πού θάρθει ἀπ' ὅποιοδήποτε συμβούλιο, ἀπὸ τις συνεδρίες τῶν Σοδιέτ ἴσχυε τὰ συμβούλια τῶν ἐργατικῶν σωματείων, πρὶν ἀκόμα νὰ κοιτάξει τὴ δουλιὰ του, θὰ γυρίσει γιὰ βιβλία μὲς στὴν πόλη. Πάει καὶ ἀγοράζει δέματα ὀλίκερα βιβλία καὶ προσούρες, καὶ ἂ δὲν ἴσχυε πῶς τὰ βρήκε ὅλα ὅσα ἤθελε, δὲν μπαίνει στὸ βιβλίο νὰ γυρίσει πίσω στὸ χωριό του. Τί βιβλία ἀγοράζει; Διάφορα. Γεωγραφικά, ἐπαγγελματικὰ, ὅ,τι μπορεῖ νὰ καταλάβει. Τὰ ἐπιστημονικὰ βιβλία, πού εἶναι βαρῆ γι' αὐτόνε, τὰ κοιτάζει μ' ἓνα μᾶτι ὅλο θλίψη καὶ παράπονο. «*Καταραμένοι ἄστοι — ξεστᾷ καμιά φορά — σεῖς φταίτε σήμερα πού δὲν μπορῶ καὶ γὰρ νὰ καταλάβω ὅ,τι λένε τὰ βιβλία αὐτὰ...*» Μέσα στὸ τραῖνο, περισσότερο ἀπ' ὅλες τις ἀποσκευές του, στὰ βιβλία ἔχει τὸ νοῦ του. Κάθε τόσο νοιάζεται φιλόλογα νὰ δεῖ ἂν τᾶχει. Τρέμει λὲς μήπως κανένας ἀπὸ τοὺς ἐπιβάτες τοῦ πάρει τὸ θησαυρὸ του. Καμινὰ ὄρα, κλείνοντας μιὰ τυχαία προσούρα, ἀνοίγει ἀμέσως μὲ στοργὴ τὴν Διεθνή Κομμουνιστικὴ, προσεχτικὰ, μὲ σεβασμό, μὲ φόβο μὴν τυχὸν καὶ τὴ λερῶσει, καὶ λέει στὸ γείτονά του :

«*Ἡ ἐργατικὴ Ρωσσία σήμερα διαβάξει, σκέφτεται, πλάθει μιὰ νέα ζωὴ, ἀγαπώντας τὸν καλὸ τῆς φίλο, τὸ βιβλίο*».

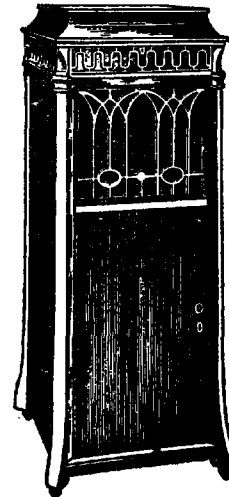
Κάποτε ὁ Νεκράσοφ ρωτοῦσε μὲσα στὸ περιφρημὸ του ποιήμα :

«*Τάχα θάρθει καμιά φορά ἢ μέρα πού θὰ βλέπουμε πιά τὸ χωριάτη μας νὰ ἀγοράζει ὄχι τις βλακώδεις σὰν τώρα ἱστορίες γιὰ τὸν Μπλουχερ καὶ γιὰ τὸ Μυλόρ, παρὰ τὰ ἔργα τοῦ Γκογκὸλ καὶ τοῦ Μπεσσίνσκη;*»

Νὰ πού ἔφτασε ἢ μέρα αὐτῆ. Σήμερα ὅλος ὁ Ρωσικὸς λαὸς ἀγοράζει καὶ διαβάξει τὴ Διεθνή Κομμουνιστικὴ.

Λ. ΠΟΛΙΑΝΣΚΗΣ

ΓΡΑΜΜΟΦΩΝΑ "ΕΔΙΣΩΝ",

ΜΕΓΑΛΗ ΣΥΛΛΟΓΗ

ΟΡΓΑΝΩΝ ΚΑΙ ΔΙΣΚΩΝ

ΕΙΣ

ΤΙΜΑΣ ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΑΣ

ΠΑΡΑ ΤΗ

"ΙΝΙΣ",

ΕΤΑΙΡΙΑ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

6-ΟΔΟΣ ΟΜΗΡΟΥ-6

ΑΘΗΝΑΙ

ΣΕΛΙΔΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΝΕΟΥΣ

ΙΩΒ

'Αφίνοντας τις θύμησες, θά κρίνω
περίτρομα, ύποταχτικά, δειλά,
την κακοπάθεια και τ' άπατηλά
φαρμάκια πού με πρόσταξες νά πίνω :
ποταμός, μη μου έστάλη, ν' άποπλύνω
τις πριν γοητείες, πού, ώς γοργά κυλά,
την κατοικία Σου δείχνει εκεί άψηλά,
προσκαλώντας με νά Σε μεγαλύνω ;
— Αύξησαν και κυλώσαν με ένα ένα
τά άδυνηρότατα πάθη άγριεμμένα.
'Ενάντια ρέμματα, τις μέχρι έχτες πιστές
παράουραν χαρές. Με άκολουθάει
Σκληροκαρδιά πολλή, πού μου κρατάει
πλήθη άγκαλιές (πλήν τις ούράνιες) σφαλιστές.
ΖΑ·Ι·ΡΑ ΖΕΡΒΟΥ

ΨΥΧΟΡΜΗΤΑ

— "Έλα, κοπέλλα μου, μαζί νά κάνουμε θναν πε-
ρίπατο σ'ότι είναι σου... Με λένε άνθρωπο, κ' είναι
καλή ή συντροφιά μου.

«...Μπλίνουμε στην πανόμορφη, τή γαλάζια τήν
κίμαρα του μυαλού σου, καλή μου... Μά τί τον έ-
βλεπες στο παραθύρι σου, κείνον τον πέπλο; Τό ξε-
διοριάζει τό φώς... Τί βλέπω; ή καρέκλα πού κάθε-
σαι... ά·μ·φ·ι·θ·ο·λ·ί·α... και τό τραπέζι σου, γρά-
φει άπάνω του, φ ό θ ο ς κ α ι μ ά ζ ε μ ε κ α ι
τό κρεβάτι σου... Π ρ ό λ η ψ η !

"Ω, τί μπαγιατικά κι άσχημα έπιπλα... Είναι έ-
να μέρος έδω, γιά ένα μεγάλο σιλαωμένο; όχι πιά
σκιάβα, ψόφια μυαλά δέν τά θέλουμε τώρα... Βόηθα
νά τά πετάξουμε τής φυλακής τά στολίδια...

Δές τί χαρίζω σου ! Θρονή ένα δλόχροσο, τό λένε
δύ·ν·α·μ·η... τό σιβαρό τό τραπέζι τουτό τό αί-
όνιο... τό λένε Θ έ λ η σ η... και τό κρεβάτι σου
άπέρριττα όραίο, γράφει στή μέση του... Λ ε υ τ ε
ρ ι ά... Τουτα τά τρία είναι άρκετά... Και τώρα,
έλα κοντά μου θαρρετά, τον πέπλο πού σου σκεπά-
ζει τό παραθύρι σου, νά τον ξεσηκώσεις μονάχη...
Μή τό χέρι στά μάτια σου... Κι άν σέ θαμπώνει,
δέξου τό φώς, θά συνηθίσεις... Τό πουλί, πού χαρω-
πό μπήκε άπ' τή μεγάλη τήν πόρτα και σέ γυρίζει
ζηλιάρικα, μήν τό φοβάσαι... Τό λένε Ν ί κ η. Σε
περιμένει... άνέβα στά φτερά του, τά πολυδύνατα,
πέτα μαζί του, πέτα ψηλά... σήκω στον άνεμο και
στάσου εκεί όσο μπορείς, στάσου γιά πάντα... Παύ

Ξαίρεις; μπορεί και νά ξεθύνανε, ό νόμος τής βαρύ-
τητας...

Βλέπω κουράστηκες... Δός μου τό χέρι σου και
πάμε νά κάνουμε τή βίζιτα, στο περιβόλι τής ψυχής
σου τό πλούσιο... "Ω, τί λουλούδια, πόση δροσιά...
Μά τί πολλά... "Έλα νά κάνουμε τό γύρο μαζί...
Γιούλεχ'τα, μπράβο... Πέταξε τά χτυπητά, τά πολύ-
χρωμα, και κάπια πύχουν βαρύ κ' έπιπόλατο τάρωμα,
διάλεξε, μύρισε, πέταχ'τα όλα, ώσπου νά μείνει κείνο
τό άσπρο — βλέπεις; — σάν τάπατητο χιόνι — άσ-
προ, κάτασπρο, λαμπρό, φωτερό, μεγάλο έχει τόνομα,
τό λένε 'Α λ ή θ ε ι α...

Πάμε νά φύγουμε, καλή μου, τώρα, και κλείσε τήν
πόρτα του περιβολιού... Πρώσεχε, κλείσε καλά...
κράτα τό λούλουδο, πώσω'το, κλάδεψέ το, φύλαξέ το
αυτό... Τό λένε 'Αλήθεια κ' είναι μαγικό... Κάθε
του πέταλλο έχει άλλο όνομα, και κάθε όνομα έχει
ψυχή... Θ ά ρ ρ ο ς τό λένε τόνα τό πέταλλο...
Ε ύ γ έ ν ε ι α τό παρκεί και... Κ α λ ο σ ύ ν η
κείνο τ' δλόχροσο... Σίμωσε τα όλα τά φύλλ' αυτά,
άγγιχ'τα, μύρισ'τα, καμάρωσέ τα, μά μήν τά κόψεις...
"Όχι ξεφύλλισμα... Στην έννοσή τους είναι κα-
λύτερα, πιά δυνατά... Μά κείνο τό πέταλλο πούκαι
στή μέση; Τύχει στής ζωής του τό κέντρο τό λου-
λούδι σου, τό λένε 'Α γ ά π η.

Πρώσεχε, μήν τό μύρισεις, άγνή μου, άπότομα...
'Ανάγκη νά τοιμαστείς γιά τουτό τό δέξιμο... Κίν-
δυνος-Θάνατος ! Κάποτε χύνει νεχτάρι θείο, κάποτε
όμως και δηλητήριο... Ράτα τό νού σου κ' όταν
στό πεί, σάψη και μύρισε το μ' όση έχεις δύναμη...

Πώς σου φανήκανε, άλήθεια, αυτά; Κάτι νάστρά-
φτει βλέπω στά μάτια σου... Μ' άρέσεις έτσι...
Σ' έχω παιδί μου τώρα και μπρός...»

Πύργος

ΝΤΟΡΑ

"ΑΠΛΑ ΛΟΓΑΚΙΑ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ,"

1

Χαράμερα σηκώθηκα νά πάω νά ιδώ τ' άμπέλι,
Νάξηλώ και στο στατάρι σου, στάπόμια δη τό δρομάκι,
Κ' έσταζε δάκρι ή άμπελιά και τό σταφύλι μέλι,
Και τ' άχειλάκι σου έσταζε του Πόθου άγνώ κρασάκι.

2

Γιατί με τις άτέλειωτες ψευτιές, φαιδρή κοπέλλα,
Τήν άμοιρη καρδούλα μου σου άρέσει νά γελάς ;
Και μιά μου λέγεις: πήγαινε! και μιά μου λέγεις: έλα!

Κι όστόσο μ' άγαπάς !

Γιάννενα

ΙΟΥΛΙΟΣ ΣΥΝΤΟΥΛΙΕΡΟΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

ΞΕΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Ἡ ἀλληλογραφία τοῦ ντ' Ὁρεβιλλύ.—*Ποίηση* :
Τὰ Vestigia flammiae, τοῦ Ἀνρὸ ντε Ρενιέ.—
Ἡ μελέτη τοῦ ντ' Ἐποστάιν γιὰ τὴ νέα ποίηση.—
— «Τὰ βραβεῖα Νόμπελ καὶ Γκογκούρ.

— Μιὰ ἐκδοσις τοῦ Ἑντουάρ Ζοζέφ ἀπὸ τὶς τελευταῖες, εἶναι οἱ Lettres intimes τοῦ Ζὺλ Μπαρμιτέ ντ' Ὁρεβιλλύ. Πολλὰ του γράμματα, μαζεμμένα καὶ φροντισμένα ἀπὸ τὴν κυρία Λουίζα Ρέντ, μιὰ εὐγενικιά του φίλη, πιστὴ στὴ μνήμη τοῦ μεγάλου Νορμανδοῦ συγγραφέα.

Γραμμένα ἀπὸ τὸ 1844—1880 μᾶς ζουγραφίζου-
νε σὰ σὲ κορδέλλα κινηματογράφου, συγκινητικὰ, πι-
κρά, τὴν καθημερινὴ ζωὴ του, ὅπως στάθηκε γι' αὐ-
τὸν μιὰ σκληρὴ βιοπάλη, ἕνας ἀσκόλαστος ἀγώνας.

«Ἀπὸ τὴ Δευτέρα ἴσαμε τὴν Πέμπτη, γράφει κά-
ποτε στὸ φίλο του Σάν-Μώρ, θάμαι ἀπὸ δῶ καὶ πέρα
ὑποχρεωμένος νὰ διαβάζω καὶ νὰ γράφω ἄρθρα. Καὶ
ξαίρεις, εἶναι βρῶν νὰ γράφεις κ' ἕνα ἄρθρο μόνο-
θέλει λόπο. ἄμα ἔχεις τὸ ἐλάττωμα, ὅπως ἐγὼ, νὰν
τὰ διαβάζεις ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἴσα με τὸ τέλος ὅλα γιὰ
ὅσα ἔχεις νὰ μιλήσεις, καὶ δὲ σοῦ φτάνει μοναχὰ
νὰ ριχνεις, ὅπως τόσοι ἄλλοι, μιὰ ματιὰ στὸν πρό-
λογο καὶ στὰ περιεχόμενα.»

Κάπια φορὰ τὸν εἶχαν νανουρίσει μὲ ἐλπίδες μιᾶς
κληρονομιάς οἰκογενειακῆς, μὰ ὁ κληροδότης τονὲ
ἔεχασε τὴν τελευταία στιγμὴ.

«Τώρα δὲ μοῦ ἐπιτρέπεται πιά νὰ ὑπολογίζω σὲ
κανέναν ἄλλον ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ μου, γράφει στὴν κα-
λὴ του φίλη Ἐλισσάβετ. Ἡ φίλια σας γιὰ μένα σᾶς
ἔκανε νᾶχετε ὄλες ἐκείνες τὶς ἐλπίδες, πού δὲ μοιρα-
ζόμουνα... Κι ὅμως... Ἄδικα ἀγωνίζεται κανένας
νᾶναι φρόνιμος· ἢ ἐλπίδα, ὅσο κι ἂν τὴ διώχνει τὸ
μυαλό, γλιστρᾷει κι ἀπ' τὴν πιδ. σφιχτοκλεισμένη
πόρτα στὴν καρδιά μας· κ' ὕστερα δὲν εἶναι εὐκόλη
δουλιὰ νὰ τὴν ἐλιώσεις μὲ τὴ φτέρνα σου...»

Ἄλλη φορὰ τῆς λέει. «Πρέπει νὰ πεθάνω μὲ τὰ
ὄπλα μου στὸ χέρι, μὲ τὴν πέννα μου. Κ' ἔτσι — τὸ
ξαίρω — θὰ πεθάνω. Δὲ θᾶχω ποτέ μου γιὰ νὰ θγά-
λω τὸ ψομί μου τίποτ' ἄλλο ἀπὸ τὸ φτωχό μου τὸ
μυαλό. Καὶ τὸ ταλέντο ποῦχω, δὲν εἶν' ὅσο πρέπει
ταπεινὸ γιὰ νὰ μοῦ δώσει τὴν περιουσία. Γιατὶ ἢ ἐ-
πιτυχία στὸν κόσμον, ἢ δημοτικότη, ἢ περιουσία, εἶναι
μόνο γιὰ τὰ ταπεινὰ ταλέντα — τόσο ταπεινὰ, ἴσαμε
τὸ ἐπίπεδο κεινῶν πού τάγοράζουνε.

Στὸ ἴδιο γράμμα λέει, τελειώνοντας. «Τίποτα δὲ

θ' ἀλλάξει πιά μὲς στὴ ζωὴ μου. Ἡ δουλιὰ ! Δουλιὰ
ἀκόμα, πάντα μου δουλιὰ ! Δὲ μὲ τρομάζει αὐτό, ἀ-
γαπητὴ μου Ἐλισσάβετ. Ὁ Θεὸς μοῦχει δοσμένη τό-
ση ὑγεία, πού βαστάω γι' ἀρκετὰ ξενύχτια ἀκόμα.
Δόξα νᾶχει ὁ Θεὸς γιὰ ὅ,τι μοῦδωκε· κι ἀκόμα δόξα
νᾶχει — κι ἂς τὸ λέω μὲ λιγότερη εὐγνωμοσύνη αὐ-
τό — καὶ γιὰ ὅ,τι μ' ἀρνήθηκε...»

Ἄν καὶ μέσα στὰ γράμματα αὐτὰ εἶναι μόνον
ἢ εἰκόνα τῆς ζωῆς τοῦ ντ' Ὁρεβιλλύ, εἶναι δύ-
σκολο διαβάζοντάς τα κανεὶς νὰ μὴν ὑψωθεί στὴ θλι-
βερὴ γενικότη ἀσπνεΐδα νὰ μὴ δεῖ ζωογραφισμέ-
νη μέσα τους τὴν ἴδια μοίρα κάθε διαλεκτοῦ ἐργά-
τη· τῆς ἰδέας. Βέβαια αὐτὸ εἶναι μιὰ ὄψη μοναχῆ,
μιὰ λεπτομέρεια ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφία τοῦ ντ' Ὁ-
ρεβιλλύ. Καὶ μάλιστα κείνη, πού ἐπειδὴ τὴν ξαίρου-
με πολὺ, μπορεῖ καὶ νὰ μᾶς συγκινεῖ λιγότερο. Εἶναι
τόσο ἀστείον σήμερα νὰ καρτερεῖ κανεὶς νὰ ζήσει ἀπὸ
τὸ ταλέντο του ! Οὐτ' εἶναι δυνατὸ καὶ ν' ἀλλάξει τὸ
πρᾶμα. Ἀπὸ τότε πού ὁ Μωρεᾶς ἔλεγε μὲ τὶς Stances
του «Γὼ πού ἔχω τὸν Ἀπόλλωνα στὴν ἄκρη τῶν δα-
χτύλων μου εἶμαι κορόιδο τοῦ χυδαίου». ἴσαμε σή-
μερα πού λογοτέχνες διαλεκτοὶ σ' ὅλο τὸν κόσμον δυ-
στιχοῦνε, διαφορὰ καμιά δὲν εἶναι· κι οὔτε ἐλπίδα
γιὰ τὸ αἴθριο κᾶν. Ὅσο καλόκαρδος καὶ νᾶναι, ὅσο
εὐγενικός, ὁ Ἀπόλλωνας, τὸ καρνέ του μὲ τὰ τσέκ
δὲν ἔχει περιθώριο μεγάλο. Αὐτὸ τὸ ξαίρουν ἀπὸ
πρὶν καὶ κείνοι πού τοῦ ἀφιερώνονται. Τὰ γράμμα-
τα τοῦ ντ' Ὁρεβιλλύ ἀξίζουν νὰ διαβαστοῦν καὶ γιὰ
πολλές τους ἄλλες χάρες.

= Vestigia flammiae λέει ὁ Ἀνρὸ ντε Ρενιέ
τὴ νέα του ποιητικὴ συλλογὴ πού μᾶς ἔδωσε. Ves-
tigia μόνον φλόγας, ὄχι φλόγα πιά σὺν τὴν πα-
λιά. Ἔτσι ζητᾷ νὰ μᾶς τὰ παρουσιάσει. Μιὰ πικρὴ
βραδιά του τάχα ὀλομόναχος ὁ ποιητὴς στὴν ἄκρη
τοῦ τζακιού, σκαλίζει μὲς στὴ θράκα. Καὶ κοιτάει τὶς
σπίθες, πού, ἕνας σορός, λάμπουνε μιὰ στιγμὴ καὶ
σβήνουν ὕστερα μὲς στὴ στάχτη. Καὶ σὰ νᾶναι οἱ
σπίθες τὰ ὄνειρα τοῦ ποιητῆ, οἱ θύμησές του. οἱ
ἔρωτές του, οἱ φιλοδοξίες του μιὰ μιὰ... Ὅλα του
ματαιότη. Μάταια κι ἂν πόθησε τὴ δάφνη. Καὶ νᾶν
τὴν ἀπόλαυσε, μιὰ ματαιότητα κ' ἢ δόξα, ὅπως οἱ
ἄλλες, ἕνα ψέμα... Καὶ κατάντησε κι αὐτός, μὲ τὰ
μεγάλια ὄνειρα καὶ μὲ τὰ δυνατὰ φτερά, σὺν κάθε
ἄνθρωπος κοινός νὰ σέρνει θλιβερά τὸν ἑαυτὸ του
κουρασμένον, ἀηδιασμένον ἀπὸ κάθε τί. Τὸ στόμα
του μὲ τὴν πικρὴ τὴ σύσπαιση ἀπὸ τὴν κούραση, δὲ
θᾶθρει ἕμινους νὰ τονίσει πιά. Ποτέ πιά τώρα ἕνα
θεῖο πλάσμα δὲ θᾶθρει νὰ καθήσει πλάττου. Στὰ μά-

τις του δὲ γλυκοτρέμει πιά τὸ αἶθρο. Τὸ τζάνι του δὲν ἔχει παρὰ σπίδες μονάχα, Vestigia, ἀπ' τὴν ἀρχαία φλόγα. Ἡ φλόγα πάει, ξεψυχᾷ. Κι ὁ ποιητὴς σκαλίζει μονάχα τισπιδες μὲς στὸ θλιβερό του τζάνι καὶ μᾶς δίνει τὰ Vestigia πού μόνον ἓνα θαρπὸ καπνὸ καὶ μιὰ μελαχολία σκορπάνε γύρω.

Ἔτσι σὰ νὰ θέλει ὁ ποιητὴς νὰ μᾶς παρουσιάσει τὴν καινούργια συλλογὴ του. Καὶ μᾶς φαίνεται ἀμέσως πᾶν παραξενη εὐχὴ ἢ διάθεσις γιὰ τὸν Ἄνθρ ντὲ Ρανιέ, πού ἔχουμε συνηθίσει νὰ τὸν βλέπουμε μὲ νέα δύναμη κάθε φορὰ νὰ ὑψάνεται στὸν ἴλιγο κάπιου καινούργιου ἔρωτα ἢ κάπιου τολμηροῦ ἰδιανικοῦ.

Μὰ γι' αὐτὸ ἴσα ἴσα καὶ ἡ συλλογὴ του ἀπὸ τὸν καπνὸ καὶ τὴ μελαχολία πού προσπάθησε ὁ ποιητὴς νὰ μᾶς δώσει, σκορπάει κι αὐτὴ τὴν ἴδια λάμψη τῆς μεγάλης του τῆς φλόγας. Ἄδικα κι ἂν λέει πὼς τοῦ εἶν' ἀταίριαστο νάκοῦει πιά τὴν ξεγελάστρα τὴ φωνὴ πού λέει «ἀ κ ὄ μ α» τὴ στιγμὴ πού πρέπει νὰ τῆς ἀπαντᾷ «φ τ ᾶ ν εἰ». Τὰ Vestigia flammæ μόνον ἓνα φύλλο ἀκόμα δάφνη τοῦ προσθέτουμε. Καὶ εἶταν φυσικὸ αὐτὸ γιὰ τὸν Ἄνθρ ντὲ Ρανιέ, πού ξεχωρίζει μέσα στις ποιητικὲς ἀξίες τῆς σύχρονης Γαλλίας.

—Μὲ τὸν τόμο του «Ἡ σημερινὴ ποίηση» ὁ ντ' Ἐπστάιν μᾶς δίνει πρῶτος σχεδὸν μιὰ ἐπιστημονικὴ μελέτη καὶ ἀνάμυση τῆς νέας ποίησης, ὅπως τὴ λέει. Τῆς κιβιστικῆς δηλαδή, ἀφοῦ κι αὐτὴ τὸν ἴδιο χαραχτηρισμὸ τῆς ἔχει, ὅπως ὁ κιβισμὸς στὴν τέχνη, τὸ νὰ μὴν ἀκολουθεῖ τὴ λογικὴ οὔτε τὴ νόησι στους νόμους τῆς καὶ νὰ ζητάει τὴν ἔκφραση, ὅπως φαντάζεται αὐτοῦ ἀισθηματικὸς ποιῶν φτύσει ἀκόμα στὴν ἀντίληψη. Θὰ χρειάζονταν πολλές σελίδες γιὰ νὰ ποῖμε ἓνα ἓνα κεφάλαιο τῆς θεωρίας τοῦ Ἐπστάιν.

Κεῖνο πού ἀπομένει χαρακτηρισμὸς τῆς, εἶναι πὼς οἱ νέοι ποιητὲς, οἱ κιβιστὲς τῆς ποίησης, ἓνα ζητοῦνε μόνον : νὰ μὴν ὑπακούνε στὴ γραμματικὴ, οὔτε στὴ σύνταξη καὶ γενικὰ στὴ λογικὴ. Κι αὐτὴ ἢ τάση τοῖς εἶναι πού δίνει θέματα «χάρις ἰδέσθαι» τὴν καινούργια τους ποίηση.

—Μιὰ φάρσα νόστιμη, ὅπως κι ἄλλες φορές, εἶταν κ' ἡ φετεινὴ μὲ τὸ βραβεῖο Νόμπελ. Τὸ πρῶτο ἑκαήμερο τοῦ Νοέβρη σ' ἄλλες τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐφημερίδες φιγουράριζε τὸ τηλεγράφημα τοῦ προακτορείου Est-Europe ἀπὸ τὴ Στοκχόλμη, πού ἔλεγε :

«Τὸ Ἰνστιτούτο Νόμπελ εἶναι ἀπασχολημένο μὲ τὴν ἀπονομὴ τῶν φιλολογικῶν βραβείων τοῦ 1921. Ἡ ἐπιτροπὴ πέλωσε τὴν ἐκθεσὴ τῆς. Σύμφωνα μ' αὐτὴν πρῶτος ἔρχεται ὁ ἄγγλος Τομὰς Χάρντν, δεύτερος ὁ Μπέργκσον, τρίτος ὁ Ἐμίλ Μπουτρού.

Ἀλήθεια ἐξετάσανε μὲ προσοχὴ καὶ τοὺς τίτλους τοῦ Ἀνατόλ Φράνς, μὰ ἡ κρίσις εἶτανε ὀλίγελα πι-

κρὴ γιὰ τὸ μεγάλο συγγραφέα, τόσο, πού τονὲ χωρ-
χτηρίζει ἀνάξιο τέτις διάκρισης».

Ὅλος ὁ κόσμος διάβισε τὸ τηλεγράφημα αὐτό. Εἶτανε ἡ αὐθεντικέτερη πληροφορία. Κι ἄξαφν, στις 11 τοῦ Νοέβρη τὸ φιλολογικὸ βραβεῖο Νόμπελ 1921 ἀπονέμεται ἐπίσημα στὸν Ἀνατόλ Φράνς.

Μαζάρι νάπαιρνε καὶ κενέας ἀπ' τοὺς δικούς μας, κείνους πού τὸ λαχταροῦν, τὸ «Ἀριστεῖο», κι ὅς τονὲ κκεκαρδίζανε ἴσαμε τὴν παραμονή. . .

Κι ἀφοῦ ὁ λόγος γιὰ βραβεῖα, θὰ εἶτανε παράλειψη νάφήσουμε τὸ τῆς Ἀκαδημίας τῶν Γκογκουέρ. Τὸ πῆρε φέτος ὁ Ρενέ, ὁ συγγραφέας τοῦ Batouala.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Βελ. Φρέρη: ΣΥΡΙΑΝΟ (v) ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ (v) Σύρα. Ἐκδότης Γ. Σταθόπουλος. Δρ. ὁ. Νό, καὶ ἓνα βιβλίο πού δὲ ντρέπεται κανεὶς νὰν τὸ συστήσει ἀνεπιφύλαχτα. Συνεργάτες διαλεχτοὶ ἓνας καὶ ἓνας, Ψυχάρης, Παλαμᾶς, Φιλήντας, Θρασ. Σταύρου (Μελικέρτης), Βιβὴ Σκούρα (Graziella), Κική Λασκαράτου κλπ. καὶ δημοτικὴ πέρα πέρα ὁ Φρέρης κατάφερε κατὶ σημαντικό : νὰ μᾶς δώσει δηλ. τὸ πρῶτο δημοτικιστικὸ ἡμερολόγιο μαζί μὲ τὴν ἐλπίδα πὼς χρόνο μὲ τὸ χρόνο θὰ μᾶς τὸ δίνει καλύτερο, ὅσο πού νὰ μᾶς τὸ δώσει μὲ τὸν καιρὸ τέλειο σὲ ὅλα. Ἀπὸ τὸ τρία περὶ τραγῳδία πού δημοσιεύει ὁ Ψυχάρης σ' αὐτὸ ξανατυπώνουμε στὸ «Νουμά» τὸ πρῶτο, «ὁ ἀθάνατος ὁ πέφκος» πού εἶναι ἀληθινὰ ἀθάνατο.

Κ. Χρηστομάνου: ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙ-ΡΑΣ ΕΛΙΣΑΒΕΤ (φύλλα ἡμερολογίου). Ἐκδοτικὸς οἶκος «Ἐλευθερουδάκης». Ἐνα βιβλίο τέλειον ἔξαντλημένο, πού ἀναζητιώτανε, πού εἶχε διαβάσει πολὺ, παραπολύ ἄμα πρωτοβγήκε, σὲ 1907 ὁμιλίκα καὶ πού χάρισε ἀρκετὴ δημοτικότητα στὸ συγγραφέα τουτὸ μακαρίτη Χρηστομάνο. Τὸ βιβλίο αὐτὸ διαβάζεται καὶ σήμερον εὐχάριστα, γιὰτι ἔχει σελίδες ἀρκετὲς πού μουσικοῦσαν ἀπὸ ἀγνὸ λυρισμὸ κι ἄλλες σελίδες πού μποροῦνε νὰ περάσουνε γιὰ λογοτεχνικὰ μοντέλα.

ΤΟ ΚΟΡΑΝΙΟΝ μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ Ἀραβικοῦ κειμένου ὑπὸ **Γεω. Πεντάκη**. Ἐκδ. οἶκος «Ἐλευθερουδάκης» 1921.

Φελίσε Κρόζιο: ΣΕΜΠΡΑΜΙΣ Ἀσσυριακὴ τραγωδία εἰς πρῶτον. Μετάφρ. Βίκι. Πρατάνου. Ἐκδοσις Μιχ. Ζηκίτη. δρ 1.50

Γ. φίν. Ἀρμπουγκιαν: Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΖΙΓΚΕΣ δράμα σὲ τρεῖς ᾠρες. Μετάφρ. Βίκι. Πρατάνου. Ἐκδ. Μιχ. Ζηκίτη. Δρ. 1.50

Παύλου Νιρβάνα: ΒΙΒΛΙΟΣ ΓΥΝΑΙΚΩΝ μὲ ποιητικὸν πρόλογον Κωστῆ Παλαμᾶ. Ἐκδ. Μιχ. Ζηκίτη. Δρ. 4. Διάφορα χρονογραφήματα πού ἀναφέρονται σὲ γυναικεῖα ζητήματα. Γιὰ νὰ πιστέψουμε τὸν Παλαμᾶ, ὁ Νιρβάνας καταφέρει

καὶ στὴν ἄραση μέσα ἐφημερίδα πού εἶναι συχνὰ τῶν ἀπολλώνων τάφος νὰ γίνεταί «τῆς γύρω ζωῆς λαμπρὸς ζωγράφος».

Γ. Γκέγγεσταμ: ΠΑΛΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ Μετάφρ. ἀπὸ τὸ Σουηδικὸ Ἰ. Ε. Χρησάφη. Ἐκδ. οἶκος «Ἐλευθερουδάκης». Δρ. 4.50. Στὸν πρόλογό του τὸ σύντομο (γιατὶ νὰναι τόσο σύντομοι οἱ τέτιοι πρόλογοι τοῦ Χρησάφη, πού ἀποτελοῦνε, μορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς, ἓνα εἶδος Σκανδιναβικὴ γραμματολογία,;) μᾶς λέει ὁ μεταφραστὴς πού εἶναι ὁ Γκεῖγγεσταμ καὶ ποῖα σημασία ἔχουν ὡς πομπάνε τὰ «Παλιὰ γράμματα». Ἡ ἐργασία τοῦ Χρησάφη, ὅπως τὸ ὑποδείξαμε στὸ περασμένο φύλλο, προχωρεῖ συστηματικὰ, μεθοδικὰ, μὲ πρόγραμμα. Εὐτυχῶς προχωρεῖ καὶ ἡ γλώσσα του ἔτσι.